

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: LJUBLJANA, PUČNIKOVA ULICA 6 — TELEFON: 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26 — Izhaja vsak dan opoldne — Mesečna naročnina 25.— Bz.
IZKljučNO ZASTOPSTVO za oglaševanje in krajevne štamparije in tiskarne: UNIONE PUBBLICITA ITALIANA S. A., MILANO

Štampa pri pošto delovnem zavodu:
Ljubljana št. 10-351

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: UNIONE PUBBLICITA ITALIANA S. A., MILANO.

Na tuniški fronti propadli vsi sovražni napadi

Učinkoviti letalski napadi na sovražne kolone — Priznanje skupini majorja Piscitellija Taeggija Oderisia

Glavni stan italijanskih oboroženih sil je objavil dne 28. aprila naslednje: »Vojno poročilo:

Vzdolž vsega tuniškega bojišča so tudi večerj propadli vsi napadi, ki jih je nasprotnik izvršil ob živahni podpori topništva in oklopnih vozil.

K oddelkom, ki so bili navedeni v prejšnjih poročilih, je treba zaradi hrabrega zadržanja pridružiti se oklopno skupino pod poveljstvom majorja Piscitellija Taeggija Oderisia iz Neaplia.

Italijanske in nemške letalske skupine so uspešno napadale sovražne kolone na polhodu in na mestu.

Štiri angleško-ameriška letala so bila uničena: eno so uničili nemški lovci v Tunisu, drugo protiletalske baterije na obali Peloponeza, dve pa neka naša torpedovka v sicilskem kanalu.

Letalski napad ameriških štirimotornih letal na okolico Cagliari je povzročil manjšo škodo; med prebivalstvom ni bilo žrtev. Tri naša letala se niso vrnila na oporišče.

Angleško priznanje četam Osi v Tunisu

Rim, 28. apr. s. Londonska radijska postaja se je, govoreč davi o vojaških operacijah na tuniški fronti, takole izrazila: »Bitka krvavo besni na vsej fronti. Naši imajo mnogo oprav-

ka z odličnimi četami, ki so odločene pasti do zadnjega moža na dobro utrjenih postojankah. Morala ujetnikov je odlična.

Američani streljajo na civilno prebivalstvo

Rim, 28. aprila. s. Število mrtvih med civilnim prebivalstvom v Grosseti po nedavnem sovražnem napadu, se je zvišalo, kakor izhaja iz nadaljnjih ugotovitev na 145. številu ranjenih pa na 268, od teh 100 lahko ranjenih. Žrtve, večinoma žene in otroci, so bile ranjene s strelji iz strojnice, s katerimi so sovražniki streljali iz zelo nizke letališča v središču mesta in v mestne ulice. Sovražni ameriški štirimotorniki so prišli z morja. Eden izmed štirimotornikov, katerega je protiletalska obramba sestrelila, je imel 10 možov posadke, od katerih so se samo štirje poslužili padala ter so jih pobrali hudo ranjene.

Žrtve anglosaških zahrbtnih vojnih metod

Reggio Calabria, 28. aprila. s. Sovražni barbarstvo, ki hlepi po ubijanju, je povzročilo nove nedolžne žrtve. V S. Alessio d'Astomonte je šeltni Romeo Francesco pobral eksplozivno polnilno pero, katerega je odrgel sovražnik, in bil hudo ranjen v spodnjem delu života in na levi roki. Ranjeni sta bili tudi njegova teta Rosa in deklica Morena Lorenza.

Poglavnik pri Hitlerju

Sestanek v Hitlerjevem glavnem stanu sta prisostvovala tudi oba zunanja ministra — Razgovori so potekali v duhu prijateljstva in pristranskega sodelovanja

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 28. aprila s. Hitler je sprejel 27. aprila v svojem glavnem stanu Poglavnika Nezavisne Države Hrvatske dr. Ante Paveliča. Hitler se je razgovarjal s Poglavnikom o vprašanjih, ki se tičejo skupnega vojevanja sil Osi proti boljševizmu in angloameriški plutokraciji. Razgovori, katerih so se udeležili nemški zunanji minister von Ribbentrop, hrvatski zunanji minister dr. Budak, kakor tudi maršal Keitel in general Bučić, so potekali v duhu prijateljstva in pristranskega sodelovanja in ki veže Nemčijo z mlado hrvatsko državo in njenim hrabrim narodom. Dr. Pavelič je izrazil sklep hrvatskega naroda, da se hoče ob strani sil Osi najodločnejše boriti za svobodo Nezavisne Države Hrvatske in zastaviti vse sile za doseg brezkompromisne zmage nad skupnimi sovražniki narodov trojnega pakta. Sestanek v Hitlerjevem glavnem stanu sta se udeležila tudi popolnomočeni minister Nemčije v Zagrebu in po-

veljujoči general nemških edinic na Hrvatskem von Gleise.

Berlin, 28. aprila s. Večerni tisk poudarja obisk Poglavnika v Hitlerjevem glavnem stanu in objavlja glede tega obiska izražena mnenja tujakšnih političnih krogov. »Börsen-Zeitung« piše, da se je Hrvatska, odkar je pred dvema letoma doslegla svojo neodvisnost, vedno izkazala vredno novega položaja, tako glede svoje- ga prispevka k oboroženi borbi proti skupnemu sovražniku, kakor glede odločne volje po stvarnem sodelovanju pri uvajanju novega evropskega reda. List nadalje omenja, da so se v Stalingradu hrvatski oddelki upirali ob strani nemških čet do skrajne žrtve. List zaključuje, da opravljajo mlada hrvatska država čudovito veliko delo obnavljanja in odpravlja velike pomanjkljivosti, katere je na področju notranje državne organizacije zagrešila bivša jugoslovanska vlada.

Minister Ribbentrop o smislu in smotru sedanje vojne

Berlin, 28. aprila s. Nemški zunanji minister von Ribbentrop je napisal uvodni članek za »Evropski priročnik«, ki je izšel te dni in ki vsebuje obilno gradivo o gospodarskih in kulturnih silah nove Evrope. V svojem članku omenja nemški zunanji minister, da je tudi to drugo svetovno vojno povzročila Anglija, da bi ohranila svojo nadoblast nad evropskimi narodi, ki bi morali po londonskih načrtih, kakor že v preteklosti, delati samo za interese Anglije. V upanju, da bo dosegla to sebično namero, Anglija ni oklevala vplesti v evropske zadeve tudi Severnoameričane in se združiti s smrtnim sovražnikom Evrope, boljševizmom. Da bi rešili Evropo pred usodo, katero bi ji Anglija rada namenila, ne vedoč morda, da si s tem sama kopije jama, so Nemčija, Italija in zavezniški pognali z evropske celine Anglije, in uničili vse tiste, ki so se skušali upreti uvedbi novega evropskega reda.

Nemški zunanji minister piše dalje kratko o vojaškem položaju, ki ga zdaj obeležuje velik zastoj na vzhodni fronti in najbolj odločna volja sil Osi in zavezničkov, odbiti sleherni sovražni napad s severa, zapada ali juga. Nato minister poudarja, da bo ta borba trajala, dokler ne bo za vselej odstranjena iz Evrope boljševiška nevarnost in dokler ne bo dokončno zagotovljena popolna neodvisnost evropske celine, proti kateri se z vsemi sredstvi borijo Zedinjene države.

Nemčija, Italija in zavezniški so veseli, nadaljuje pisec, da imajo ob svoji strani v tej borbi hrabri japonski narod, ki je po odlični vrsti zmag pognal Angloameričane in Anglije iz vzhodne Azije ter je trdno odločen doseči končno zmago skupno s svojimi evropskimi zavezniki. Po tej gigantski bitki bo nastala na našj celini zaključuje minister, nova Evropa, ki bo organizirala svoje življenje brez kakršnega koli tujega vpliva in na kateri bodo imeli svoj prostor vsi evropski narodi po kriterijih dostojanstva in pravice. Naša celina bo tedaj imela dolgo dobo miru, v kateri se bo lahko razcvetela.

Temelji za svetovni mir

Tokio, 25. aprila s. Zastopnik japonske vojske, major Jaki, je izjavil, da bodo postavljene temelji za svetovni mir, brž ko bo miselnost Američanov in Angležev po-

polnoma uničena z železom in ognjem. Obnavljamo svoj sklep o zmagi ali smrti. Po tej vojni ne bo več kompromisov.

Črne slutnje starega izkušnega Američana

Lizbona, 28. aprila. s. Henry Morgenthau, starejši je ob svojem 76. rojstnem dnevu rekel, da bi morala Amerika do skrajnosti povečati svoje oborožene sile, da zmaga v vojni in reši narod pred boječimi vojnam. Stari Morgenthau, ki je bil veleposlanik v Turčiji, uživa med svojimi rojaki nekaj slovesa kot prerok, kajti že leta zahteva vojaško pripravo in takoj po prejšnji vojni je napovedal še večjo vojno. Zdaj je napovedal nove stvari, kar je že povečalo velike skrbi Američanov. Potek vojne, je zadržil, bo odvisen od naših družabnikov. Posvetovati se moramo z Rusi, Angliji in Kitajci. To bo zamotana vojna in ne moremo predvideti, kaj se lahko še zgodi. Storitvi moramo vse, kar je v naš močeh, da preprečimo ponovitev vojne, toda upoštevati moramo, da moramo biti pripravljeni na drugo vojno. Stari Morgenthau ne vidi torej prav jasno v bodočnost in se boji, da se lahko v bodočnosti pojavijo komplikacije, ki bodo Ameriko prisilile v drugo vojno, čeprav proti njenim lastnim sedanjim prijateljem in zaveznikom.

Novo anglosaško barbarstvo na Pacifiku

Tokio, 28. aprila. s. Nadaljnji izdajalski napad, ki ponovno kaže nečloveške borbene metode Angloameričanov, je bil izveden na japonsko bolniško ladjo, ki je vozila v domovino številne ranjene vojake. Dne 25. aprila je neka sovražna podmornica torpedirala pri belem dnevu v morju južne Kitajske bolniško ladjo »Buenos Aires Mary«, ki je bila označena vidno z znaki Rdečega križa. Napad na to ladjo je že šesti napad na bolniške ladje v zadnjih mesecih.

Potopljen norveški rušilec v angleški službi

Lizbona, 28. aprila s. V Londonu uradno objavljajo, da je bil v sovražni akciji potopljen v službi Anglije se nahajajoči norveški rušilec »Eskdale«, ki je imel 180 možov posadke.

Zavrtnjeni sovjetski napadi ob kubanskem predmostju

Na drugih odsekih vzhodne fronte le krajevni boji — V torek sestreljenih 44 sovjetskih letal

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 28. apr. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Ob kubanskem predmostju so bili zavrtnjeni številni napadi sovražnika v sodelovanju z letalstvom.

Na ostali vzhodni fronti so se vršile samo borbe krajevnega pomena.

Nad južnim odsekom vzhodne fronte je bilo dne 27. aprila sestreljenih 44 sovjetskih letal, od katerih so jih 7 sestrelili slovaški, 6 pa hrvatski lovci. Izgubljena so bila tri lastna letala.

V Tunisu je izvedel sovražnik proti nekaterim odsekom zapadne fronte krajevne napade, ki so bili v hudih borbah odbiti.

V silnih bojih zadnjih dni se je ponovno odklopal bataljon motoriziranih strelcev pod vodstvom majorja Drewesa, ki je bil odklopan z vitežkim križcem k redu železnega križa.

Oddelki bojnih letal in letal za bližnje poletje so posegali v borbe na kopnem in obstreljevali izhodiščne postojanke in kolone sovražnika. Ponovno sta bili bombardirani luki Bona in Philippeville.

Odmor v bojih južno od Novorosijska

Berlin, 28. apr. s. O bojih, ki so v teku na južnem odseku vzhodnega bojišča, se iz pristojnega vira doznavajo, da se južno od Novorosijska že nekaj dni razvijajo operacije v bolj ali manj živahnem ritmu in da je sedaj nastal odmor. Beležijo le šibke topniške dvoboje. Sovražniku se ni posrečilo zopet zavzeti izgubljene postojanke, tako da se je izčrpal, ne da bi dosegel kak taktičen uspeh. Čeprav je svoje silovite napade podpiral z ognjem močnih topniških sil, razporejenih na vzhodni obali zaliva Semesajka. Postopna oslabeitev sovražne napadalne delavnosti je po mnenju tujakšnih vojaških krogov posledica silovitega in neutrudljivega delovanja nemškega letalskega orožja, ki je z bombami vseh kalibrov obdelovalo sovražne postojanke. Doznavajo se nadalje, da so nemška bojna strogolavna letala izvršila preteklo noč silovite napade na zbirališča sovražnih čet, na prometne zveze ter oskrbovalna skladišča in zaloge streliva v sovjetskem zaledju.

Tudi na odseku gornjega Donca je bilo nemško letalstvo zelo delavno. Njegove bombe so s polnimi zadetki pognale v zrak 5 vojaških

prevozov in dva tovorna vlaka z vojnimi gradivom.

Angleži so izgubili nad zapadno Nemčijo 21 letal

Berlin, 28. aprila s. Izgube angleškega letstva med napadom v pretekli noči na zapadno Nemčijo so se povečale, kakor se doznavajo iz vojaškega vira, po nadaljnjih ugotovitvah na 21 letal.

Aktivnost nemškega letalstva

Berlin, 29. aprila. s. V severnem odseku vzhodne fronte je slabo vreme močno oviralo delovanje nemškega letalstva v južnem odseku in zlasti na področju kubanskega mostišča pa so bile večerj številne letalske borbe med katerimi so nemški lovci po doseganih poročilih, sestrelili 44 sovjetskih letal.

Angleški letalski poraz nad Nizozemsko

Berlin, 29. aprila. s. Iz vojaškega vira se doznavajo, da so večerj v prvih urah trije sovražni bombniki tipa »Mustang« leteli nad Zuidoosseejem. Odrvene rušilne bombe in ogenj letalskega orožja so povzročile lahko škodo. Čeprav je bilo nebo pokrito z gostimi oblaki je nekaj nemških lovcev tipa »Fokker Wulf« zasledilo sovražna letala. Nemskim lovcem je uspelo sestreliti dve napadajoči letali, tretje pa je bilo ponovno zadeto s strelji iz nemških topov.

Pomorska bitka v Rokavskem prelivu

Berlin, 28. aprila s. V prvih jutranjih urah so bile v Rokavskem prelivu pred britanskimi obalo borbe med lahkim stražnim in edincami nemške mornarice in edincami angleške mornarice. V teh spopadih, ki so trajali okrog 2 uri, je bilo nekaj sovražnih rušilcev hudo zadetih od nemškega topništva. Nemške edince, ki so se udeležile spopadov, so se vrstile vse na svoja oporišča. Podrobnosti o teh borbah se ni.

Nervoznost in zadrega v Londonu in Washingtonu

zaradi sovjetskega afronta proti poljski emigrantski vladi Brezuspešni posredovalni napor

Stockholm, 28. apr. s. Angleži in Američani se na vse načine trudijo, da bi zamajali luknjo, ki se je pojavila med zavezniški zaradi rusko-poljskega konflikta. Toda možnosti spravne ni še mogoče oceniti in splošni položaj je temen.

Na Downing-Streetu je opaziti veliko diplomatsko živahnost, saj prihajajo tja neprestano ameriški in sovjetski diplomati ter predstavniki poljske vlade. V britanskih uradnih krogih se še vedno rezervirani, londonski listi pa se že jasno postavljajo na stran Sovjetov in proti Poljakom, katerim marsikaj očitajo. Bolj nepristranski opazovalci pa ugotavljajo, da so možnosti za rešitev konflikta v veliki meri odvisne od pravih sovjetskih namenov, ki se skrivajo za moskovsko odločitvijo in ki jih trenutno ni mogoče presoditi. Na drugi strani pa še nadalje opozarjajo na dejstvo, da bi utegnil imeti poljsko-sovjetski spor hude posledice za vso politično in vojaško povezanost zavezničkov. Zelo verjetna se zdi sprememba poljske vlade in v Londonu mislijo, da bi to mogla biti edina rešitev vprašanja. V tem primeru bi morda general Sikorski ohranil položaj predsednika vlade, dočim bi bili odstranjeni vsi ministri, ki so znani po svojem protiboljševskem mišljenju. Prevladuje mnenje, da britanska vlada močno pritiska na poljsko vlado, da bi pristala na takšno spremembo.

V Washingtonu je vest o krizi delovala kot bomba, zlasti ker ni bilo znano, da je stvar šla tako daleč. List »New York Times« odkrito priznava, da predstavlja prekinitev diplomatskih odnosov med poljsko vlado in Sovjetsko zvezo poraz Churchillove in Rooseveltove politike. Vsi ameriški listi — ti v večji drugi v manjši meri — dele to mnenje in ostro kritizirajo sovjetske ukrepe, bolj kakor samo zadržanje poljske vlade.

Stockholm, 28. aprila. s. Londonsko komunistično glasilo »Daily Worker« lomi sedve kopje za svoje brate iz Moskve in vprašuje, kako je »mogla angleška vlada dovoliti poljski vladi, da je oddala svoje poročilo in se obrnila na Rdeči križ, ki naj bi pričel preiskavo o pokolu v Katynu.« Zakaj se ni ničesar storilo za preprečitev tega poročila? V Londonu se zlasti boje, da bodo Sovjeti, zaslepljeni od jeze, sestavili marionetno poljsko vlado v Moskvi in izjavili, da se bodo samo s to pogajali. Tak ukrep bi spravil ne samo Sikorskega in njegovo vlado, temveč tudi angleško vlado v skrajno kritičen položaj.

ru v notranjosti, zaključuje list, kakšno upanje naj imamo v obdržanju svetovnega mira po vojni?

Dejansko, pravijo v Londonu, ne zanima v rusko-poljskem sporu toliko vprašanje umorjenih poljskih oficirjev in nasprotja glede mej. Svet gleda na razvoj te krize predvsem zato, ker je v nekem smislu ognjena preizkušnja sposobnosti zavezničkov za reševanje povojnih vprašanj. Prva preizkušnja je bil spopad med Giraudom in De Gaulleom in treba je priznati, da uspehi takrat niso bili zelo zadovoljivi.

Švicarski prikaz razdora

Bern, 28. aprila. s. Glede prekinitev diplomatskih odnosov med soveti in Poljsko, pravijo v tujakšnih krogih, da v zadnjih mesecih ni manjkalo nasprotstev med Moskvjo in vlado Sikorskega. Nekateri poljski listi, ki se tiskajo v Londonu, so se zelo nasilno izražali in Kremej je odgovoril s tem, da je ustanovil tudi v Moskvi poljski list, ki je dan za dnem živahno kritiziral vlado emigrantov, kakor je imenoval poljsko vlado v Londonu. Ukrajinec Korničuk, ki je odločen nasprotnik Poljakov, je bil nato imenovan za pomožnega komisarja v zunanjem ministrstvu. Ta Ukrajinec, oženjen s poljsko komunistko, neko Vando Vasiljevsko, je bil med prvimi, ki so kritizirali poljsko vlado, češ da jo vodijo pofašistični aristokrati. Imel je očitni namen se povečati težkoče, ki so že obstajale med obema vladama. Vprašanje je, ali Moskva ne bo zdaj postavila druge tako zvane poljske vlade.

Sovjetski očitki vladi Sikorskega

Stockholm, 28. aprila. s. »Izvestja« objavljajo naslednji članek o prekinitvi diplomatskih odnosov z imensko poljsko vlado: »Dne 26. aprila 1943 je vlada Sovjetske zveze sklenila prekiniti odnose s poljsko vlado. Sovjetska nota je bila poslana poljskemu veleposlaniku v Moskvi. Ta sklep sovjetske vlade je bil storjen zaradi Sovjetski zvezi sovražne kampanje, sloneče na nizkotnem obrekovanju. Že dva tedna vodita nemški tisk in radio svojo kampanjo strašnih obrekovanj proti Sovjetski zvezi. Poljska vlada je podpirala to kampanjo in je ukazala svojemu uradnemu tisku, naj izkoristi to prevzeto in obdolži Sovjetsko zvezo krutosti pokolov. V osplost Sovjetske zveze je poljska vlada skušala zagotoviti sovjetski vladi, da ne verjame prav nič nemškim trditvam, toda istočasno je ojačala svojo

Vladar med ranjenci v Grossetu

Rim, 28. aprila. s. Nj. Vel. Kralj in Cesar je prišel včeraj v spremstvu prvega adjutanta v Grosseto, kjer je obiskal ranjence ob sovražnem napadu in se pomudil dolgo ob njih ter jih belazil. Nato se je poklonil žrtvam barbarskega napada in obiskal prizadete kraje. Ob prihodu Vzvišenega Vladarja je prebivalstvo priredilo goreče patriotične in udanostne manifestacije Savojski hiši.

Duce predseduje seji medministrskega vzporejvalnega odbora za oskrbo

Rim, 28. aprila. s. Danes se je pod Ducevimi predsedstvom sestala ob 17. uri vzporejvalni medministrski odbor za oskrbovanje, cene in razdeljevanje. Seja je bila prekinjena ob 19.10 in se bo nadaljevala 30. aprila ob 17. uri.

Odkrivanje s Savojskim vojaškim redom

Rim, 28. aprila. s. Vel. Kralj in Cesar je z nedavnim dekretom na predlog Duceja blagovolil odklopiti z oficirskim križem Savojskega vojaškega reda divizijskega generala Emilia Giglioli, ki si je pridobil že več odklopanj za vojaško hrabrost in za zasluge, pridobljene v Severni Afriki.

Sodelovanje katolikov v Veliki vzhodni Aziji

Tokio, 28. aprila. s. Ustanova seja nove družbe japonskih in prekomorskih katolikov, ki je bila ustanovljena, da se oblikuje ena sama zveza 30 milijonov katolikov na področju Velike vzhodne Azije, bo v katoliški cerkvi v Kojisikavi na 29. aprila na rajstani dan japonskega cesarja. Katoliški zastopniki, ki se tu nahajajo na katoliški konferenci, kakor tudi zastopniki vladnih organizacij, se bodo udeležili otvoritvenih slavnosti. Doznavajo se, da je glavni razlog za ustanovitev nove skupine tesno sodelovanje katolikov pri obnavljanem delu, ki ga vodijo Japonci. Ustanovitev novega društva se lahko torej smatra za odgovor na dobro voljo, katero so pokazali katoliki s Filipinov in drugod.

Smrt madžarskega generala

Budimpešta, 27. aprila. s. 67let star je umrl baron Baltezar Lang, general v rezervi, ki je bil v prejšnji vojni general avstrijsko-ogrske vojske. Bil je predsednik madžarske sekcije medparlamentarne zveze in dolgo leta predsednik parlamentarne komisije za zunanje zadeve.

Carigradski veliki mufti umrl

Carigrad, 27. apr. Tu je umrl najvišji predstavnik muslimanske cerkve v Turčiji, carigradski veliki mufti Mahmut Fehmi Uiken, ki je 20 let načeloval muslimansko cerkvi v Turčiji.

podlo kampanjo laži. Poljska vlada ni čutila nobene potrebe obrniti se naravnost na Sovjetsko vlado in zahtevati pojasnila in obrazložitve. Pokazala je popolnoma svojo čustvo sovražnosti do Sovjetske zveze. To je nesporen dokaz o sporazumu med Hitlerjem in poljsko vlado.

Sovjetska vlada je v svoji noti z dne 26. aprila izjavila: Proti Sovjetski zvezi sovražno kampanjo sta istočasno pričela Hitler in poljska vlada ter je to najboljši dokaz za sporazum, ki obstoja med njima. Vedenje poljske vlade je lahko pojasniti. Že nekaj časa je kazala agresivne namene do ozemlja sovjetske Ukrajine, Bele Rusije in sovjetske Litve. Te agresivne namere so naglne poljsko vlado, da se je sporazumela s Hitlerjem. Prekinila je prijateljske in zavezniške odnose med obema državama in onemogočila prijateljstvo s Sovjetsko zvezo.

Rumunska opozorila civiliziranemu svetu

Bukarešta, 28. apr. s. Prekinitev diplomatskih odnosov med Sovjetsko Rusijo in vlado poljskih emigrantov v Londonu je povzročila tudi v Rumuniji najgloblji vtis. Tako v političnih krogih kakor v javnosti smatrajo sovjetsko dejanje za nov dokaz strašne krivde boljševizma, ki se skuša z vsemi sredstvi odtegniti odgovornosti in posledicam za storjene zločine. »Cuventul« piše glede tega, da se ni bati morebitnega vtisa na ruski narod zaradi odkritja v Katynu, kajti v Rusiji množični umori nikogar ne presenečajo. To ni nič senzacionalno, piše »Cuventul«, ker se že četrta stoletja nihče ne vznemirja zaradi smrti človeka, kakor nihče ni žalosten, če se ubije muha. Zakaj bi povzročil vznemirjenje gigantski pokol poljskih oficirjev, če je njih število komaj polovično od števila ruskih oficirjev, ki so bili justificirani med preiskavo proti maršalu Tuhačevskemu? V nesrečo »tovariša« Stalina boljševizem ni mogel proticloveško vzgajati tudi ostali svet, katerega zato se vznemirjajo take tragedije. Prekinitev diplomatskih odnosov naj bi odpravila s sveta sleherni sled strašnega pokola v Katynu, kar pa je zelo huda zmot. kajti mrtvi so vedno močnejši od živih in njih sence ostanejo ter čakajo na usodni dan za pokoro morilcev.

List »Vjatsa« piše, da Stalinovo dejanje znova potrjuje boljševske načrte in kaže tudi, na kakšno presenečenje so lahko pripravili Angleži in Američani s strani svojih sovjetskih zavezničkov v kakršnem koli trenutku in kakršnih koli okoliščinah.

List »Informacia« svari končno, da se lahko to, kar se je pripetilo poljski vladi, zgodi vsakemu drugemu in je lahko vzgled vsem tistim, ki niso še doumeli, kakšne cilje ima Sovjetska zveza.

O uporabi in kuhanju sladkorja v gospodinjstvu

Sladkor je sestavljen pretežno iz ogljikovih vihanov — Njegova uporaba se je zadnjih 25 let podvojila

Ljubljana, 29. aprila.

Uporaba sladkorja v gospodinjstvu se je zadnja desetletja izredno povečala. Sladkor pristojeva danes med tista živila, po katerih obsegu porabe merimo kulturno stopnjo posameznih narodov. Skladno z uporabo se je izredno povečala tudi proizvodnja, ki se je v zadnjih 25 letih celo podvojila. Tik pred izbruhom sedanje vojne so po vsem svetu pridelali okoli 30 milijonov ton sladkorja. Približno dve tretjini so ga izdelali iz sladkorne trsja, eno tretjino pa iz sladkorne pese.

Največ trsnega sladkorja pridelata Kuba in Java. Steblo trsa prerežejo in ga položijo med valje. Pod njihovim pritiskom se izloči rjava, umazana sladkorna tekočina, skupno z njo pa tudi staničina, bagasa, ki je dobro kurivo. Sladkorni sok čistijo, pretekojo in gostijo. Sladkor ločijo od melase tako, da gneto ocedijo in očistijo. Pridobljeno sirovino nato predelajo po rafinerijski. Iz melase izdelujejo rum in arak.

Sladkorna pesa raste največ v zmernem evropskem podnebnju, tako na Balkanu, na Češkem, Poljskem, Slovaškem, Rusiji in Franciji. Predelujejo jo takoj po žetvi od oktobra do decembra, ker se sicer zaradi ležanja mnogo sladkorne soka izgubi. Pesa najprej operejo, nato jo pa denejo v rezilni stroj, ki jo zreže na tenke rezine. Te rezine izlužijo v vodi 55 do 80 stop. C. Izločene rezance uporabljajo za krmiljenje živine.

Zgoščen sladkorni sok vsebuje razne organske kisline, soli in beljakovine, ki jih očistijo s pomočjo apna. Očiščeni in razredčeni sladkorni sok izparivajo na to, da gost sok, ki se še bolj zgosti v kristalizatorjih, kjer se tvori kristali. To je surovi pesni sladkor. Ostane gosta rjavkasta tekočina, melasa, ki je neprijetnega vonja in okusa in vsebuje polovico sladkorja, precej vode, soli in drugih organskih snovi. Ta melasa je izvrstno krmilo za domače živali, uporabljajo jo pa tudi za izdelovanje spirita. Sladkor prepelejo nato v rafinerije, kjer ga popolnoma očistijo. Sladkor v kockah izdelajo tako, da vlijejo zgoščen sladkor na plošče in ga na to strnjene razrežejo v kocke. Kandi sladkor izdelujejo s kristaliziranjem sladkorja pri 50 do 60 stop. C. iz mirno stoječe melase v posebnih posodah, ki so prepletene z nitmi.

Potrošnja sladkorja je bila pred sedanjo svetovno vojno v posameznih evropskih državah različno velika. Tako navaja statistika, da so v Angliji porabili letno 47,5 kg sladkorja na enega prebivalca, v Belgiji 26,9 kg, na Češkem 24,8 kg, v Španiji 12,12 kg, na Poljskem 9,3 kg in v Italiji

7,7 kg. V gospodinjstvu se uporablja na najrazličnejše načine in za razna jedila. Gospodinje morajo vedeti, kako se sladkor kuha, poznati morajo tudi stopnje ali razno stanje kuhanega sladkorja in kako se uporablja.

Pri kuhanju sladkorja ločimo 7 stopenj. O prvi stopnji kuhanega sladkorja govorimo, ko teče v širokih kapljah. To povzročimo tako, da sladkor pristavimo s polovico množino vode. Na 1 kilogram sladkorja prilijemo pol litra mrzle vode. Ko nekaj časa vre, ga zajamemo z žlico. Ko nagremo in vidimo, da se sladkor odceja v širokih kapljah, druga stopnja se tvori, ko sladkor še nekaj časa vre in pri odcejanju zadnja kaplja potegne za seboj kratko nit. Na tretji stopnji je sladkor kuhan, ko obvisi zadnja kaplja na kratki niti in se sveti kot biser. Ta sladkor uporabljajo gospodinje za komplete, melisnice in za led za nekatere sladice.

Če sladkor vre še nekaj časa, pa vtoknemo vanj žično zanjko, široko 1 do 1 in pol cm, se preko nje napravi mreža. Če pihnemo vanjo odleti mehurček. Tak sladkor je sladkor četrte stopnje in ga uporabljamo za izdelovanje fondant bombonov in leda. Če pa odleti mrežica, ko smo pihali vanjo, v obliki verige mehurčkov, tedaj imamo opravka že s peto stopnjo kuhanega sladkorja. Ta se zopet uporablja za izdelovanje bombonov in marmelad.

Pri nadaljnjem kuhanju se sladkor zelo zgosti. Če ga na mokri trski za hip vtaknemo v mrzlo vodo, opazimo, da je krhek, da se lomi in se ne prijemlje zob. To je šesta stopnja kuhanega sladkorja. Biti mora kakor rečeno krhek, ne sme se prijemati ne rok in ne zob. Tak sladkor uporabljajo gospodinje za razne okraske iz sladkorja. Končno je še sedma stopnja kuhanega sladkorja, ko nastane tako imenovani karamelni sladkor. Zgoščen sladkor spremeni barvo, je najprej rumen in nato rjav. Tudi tak sladkor uporabljajo za bombone in za izdelovanje karamelnega leda. Pri nadaljnjem kuhanju sladkor popolnoma porjavi in se spremeni v oglje.

Kako važno živilo je sladkor za človeško telo, nam kaže tudi njegova hranilna in kalorična vrednost. 100 gramov neočiščenega sladkorja vsebuje 2,16 gramov vode, 0,3 gramov beljakovin, 94,6 gramov ogljikovih vihanov, nič na tošče in celuloze. 100 gramov neočiščenega sladkorja tvori 380 kalorij. Vsebuje tudi sledi vitaminov. Se mnogo več je ogljikovih vihanov v očiščem sladkorju. Ta vsebuje 0,35 gramov vode, 0,25 gramov beljakovin in 99,3 gramov ogljikovih vihanov. Kalorij da 407,1. Vitaminov ne vsebuje.

Izpred okrožnega sodišča

Ker je ni poročil, se je njena velika ljubezen spremenila v nevarno sovraštvo — Žena, ki si je izbrala za ljubimca 12 let mlajšega moža

Ljubljana, 29. aprila.

V razpravni dvorani okrožnega sodišča je včeraj sodil mali kazenski senat, ki mu je predsedoval sod. Josip Baričević. Kot votanta sta sodelovala sod. Ivan Kralj in sod. Rajko Lederhans. Obtoženo je zastopal državni tožilec Branko Goslar, obtoženca sta branila dr. Premererjeva in dr. Smodej, interese zasebnega udeleženca je zastopal dr. Jereb. Prisotnih je bilo le malo poslušalcev.

Obtožba zaradi poskusa umora
Razprava se je začela ob 9. dopoldne. Na zatožni klopi sta sedla 28-letni v Trnovem pri Ljubljani rojeni in Ljubljano pristojni oženjeni železničar Emil Kurek in 39-letna v Ljubljani rojena ločenka Poldi Globelnikova. Oba obtožena doslej še nista bila kaznovana. Državni tožilec je po uvodnih formalnostih prebral obtožnico, ki je dolžila:

Emila Kureta, da je neugotovljenega dne aprila ali maja 1942 poskušal s strupom umoriti Vladimirja Globelnika st. in sicer tako, da mu je v njegovo večerjo, to je v porčijo polente, nasul zavitek neugotovljene strupene praška. Zastrupljeno večerje pa Leopoldina Globelnikova ni dala zaužiti svojemu možu. Emil Kurek je izvršitev naklepnega kaznivga dejanja začel, ni ga pa dovršil. Nadalje je neugotovljeno dni leta 1939 pred svojim odhodom k vojakom in neugotovljeno dni leta 1942 dal Leopoldini Globelnikovi, ki je z njim zanosila, sredstvo za splavljenje in povzročil, da je bil pol odpravljen. Končno je 3. decembra 1942 v bližini ljubljanskega velesejja zagrozil Vladimirju Globelniku st. z besedami: »prekleti baraba, če ne izgineš stran, te bom fetal, če te doslej še nisem«. S tem je ogrozil njegovo varnost z resno pretnjo zločinstva.

Leopoldina Globelnikova pa je obtožena, da je v že navedenih dveh primerih

zavestno splavila. Zagrešla sta: Emil Kurek poskus zločinstva zoper življenje in telo po §§ 31, 167-2, III k, dva prestopka zoper življenje in telo po § 172-I k in prestopok zoper osebno prostost in varnost po § 247 k, Leopoldina Globelnikova pa dva prestopka zoper življenje in telo po § 171-I k.

Življenja željna žena ob bolnem možu

Obtožena sta poslušala obtožnico, ne da bi trenila z očmi. Emil Kurek je sedel na zatožni klopi z razkorakom noga na nogo, udobno in se niti ni zmenil za Globelnikovo, ki se je odmaknila prav na drugi konec klopi in bila obrnjena od njega proč. Nehote sta tako že na zunaj pokazala tiste poteze svojega značaja, ki so prišli do izraza kasneje med razpravo; on, mlad še neuravnotežen mož, ki se je zgodaj navadil uživati življenje, kolikor so mu možnosti dopuščale, ne da bi se posebno zavedal odgovornosti za svoja dejanja; ona, ženska z močno razgibano notranjostjo in poželjenjem za izživljanjem, ki jo je življenje dvakrat nemilo udarilo. Prvič, ko ji je obolel mož tako, da je moralo med njima prenehati zakonsko življenje, in drugič, ko se je strastno zaljubila v skoro 12 let mlajšega obtoženca, z njim zašla v intimne odnose, mu dala vse, kar je imela in pretrpela vse njegove brutalnosti. Ko bi se pa naj po ločitvi prvega zakona z njim poročila, jo je pustil na cedilu in se poročil z drugo.

Zgodba se je začela skoro pred 10 leti. Tedaj je bila obtoženka še razmeroma mlada in prekipeljava ob življenju. Svojemu možu je rodila dva otroka, kar pa še ni potolažilo njenih strasti. Nesreča je hotela, da je mož nevarno obelzel za tuberkulozo. Zdravnik mu je prepovedal vsak intimnejši telesni stik z ženo.

30letna zaljubljena v 18letnega

Ob takem stanju je bilo jasno, da se nadaljnje zakonsko življenje v Globelnikovi družini ne bo razvijalo brez motenj. Skušnjava je prišla, ko se je k njim zatekel Emil Kurek, 18-letni sin družine, ki je stanovala v sosesčini. Ta je doma živel v težkih gnetljivih prikladih. Bil je med prvimi otroci in čim je odrasel, je prišlo do nesoglasij, ker ni nič zaslužil. Globelnikovi so ga sprejeli zelo naklonjeno in mu je celo obtoženkin mož pripomogel do služke, ker je bil nestalno zaposlen.

Emil je bil pa zelo lahkomišen. Tako se je med njim in obtoženko, ne da bi mož zato kaj vedel, začelo kmalu razvijati intimno razmerje. Obtoženka se ga je strastno oklenila. Začel se je odnos, ki je trajal dobrih 8 let, ko je prišlo do poloma in končno do medsebojnega obračunavanja najprej pred civilnim, nato pa sedaj pred kazenskim sodiščem.

Mož ga je rešil, ko se je hotel obesiti

Med obtoženko in obtožencem pa se ljubavni odnosi niso razvijali brez zatikljev. Nasprotno je prišlo pogosto do zelo težkih preprirov in, kakor so izpovedale priče, tudi do pretepanja. Kaže, da je na eni strani k temu mnogo pripomogel obtoženec, ki je imel znanstva in odnose tudi z drugimi ženskami, na drugi strani pa tudi obtoženka, ki nikakor ni bila voljna prepušiti ga kateri drugi. Ker je čutila, da ga bo zaradi razlike v letih težko obdržala, je voljno potrpela vse njegove brutalnosti, mu pomagala z denarjem, kolikor mu je mogla, zraven pa pazila na vse njegove korake. Kakor je sama priznala, je v tem času na njegovo pobudo, dvakrat splavila.

Obtoženec se je do nje obnašal zelo čudno. Čeprav se je družil tudi z drugimi ženskami, je pogosto zahteval od nje, naj se loči od svojega moža. Zatrjeval ji je, da jo bo poročil, ker jo hoče imeti samo zase. V tej zahtevi je šel celo tako daleč, da je stregel njenemu možu po življenju. On sicer to zanika in tudi drugi dokazi za njegovo krivdo v tej smeri niso najbolj trdni, zelo pa ga obremenjuje obtoženka sama. Nekoč je prinesel domov nek strupen prašek in ga s trsko nasul v polento, ki jo je obtoženka kuhala za svojega moža. Ta se je njegovemu načrtu, da bi se tako znebila moža, uprla in je potem skuhala možu drugo večerjo. Da je bila polenta res zastrupljena, naj bi bil dokaz kunc, ki jo je drugo jutro snedel in poginil.

Indic, ki obremenjuje obtoženca in govori zato, da je res poskušal zastrupiti obtoženkega moža, je dogodek, ki se je odigral nekaj dni po tem poskusu. Obtoženec in obtoženka sta se skregala zaradi obtoženkinih črke, za katero je Kurek zahteval, da mora v službo, in zaradi njenega moža, za katerega je zahteval, da se mora obtoženka popolnoma ločiti od njega in da mu ne sme več kuhati. V tem prepriju je obtoženka pred pričami zagrozila obtožencu, da ga bo izdala, da je poskušal zastrupiti moža. Kurek jo je zato pretepel, ponosil pa se je v šrambo obesil. Iz zanke ga je zadnji hip rešil — mož obtoženke.

Ona priznava, on vse zanika

Kakor že med preiskavo, ki se je uvela na ovadbo moža, ko mu je obtoženec zagrozil, da ga bo »fental«, je obtoženka na razpravi vse priznavala. Kurek pa se je branil krivde in trdil, da je žrtve njene maščevalnosti in kompote med obtoženko in njenim možem. Obtoženec je bil že obsojen pred civilnim sodiščem, da mora povrniti obtoženci za vse izdatke, ki jih je imela zanj, okoli 11.000 din.

Obtoženec in obtoženka sta se drug drugega obremenjevala in se je dolgo razpravljalo o raznih trditvah, ki naj bi dokazale moralno pokvarjenost enega in drugega. Med razpravo je bilo ugotovljeno tudi, da je tedaj poginilo več mladih kunc in ne samo tisti, ki naj bi bil žrtve zastrupljene polente. Da je imel obtoženec vpliv na nekatere ženske, je razvidno iz tega, da je bil, ko je še živel pri obtoženki, zaročen z neko drugo, ki se je pripravljal na poroko, nato pa se je poročil s tretjo. Ta druga zaslišana pričica, pa ni kazala tako nobene užaljenosti in je izpovedala pred sodniki o njem zelo prizanesljivo. Intimne stike z obtoženko je hotel nadaljevati še potem, ko se je že poročil. Obiskal jo je že peti dan po poroki.

Razprava se danes nadaljuje.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Četrtek, 30. aprila, ob 18.30: V času obiskanja. Red Četrtek.

Petek, 1. maja, ob 17: V času obiskanja. Zaključena prireditev za šolsko mladino.

Sobota, 2. maja, ob 17: V času obiskanja. Zaključena predstava za šolsko mladino.

OPERA

Četrtek, 29. aprila, ob 18: Trubadur. Izven. Gostovanje tenorista Josipa Gostiča, člena zagrebške Opere. Cene od 40 L navzdol.

Ducejeva nagrada

ob priliki rojstva dvojčkov
Visoki komisar je iz Ducejevega sklada podelil zakoncem Benčič Antonu in Ani, Dol. Križ, ob priliki rojstva dvojčkov nagrado v znesku 600 lir.

Obdavljenje blaga, ki se uvozi v Ljubljansko pokrajino

Visoki komisariat za Ljubljansko pokrajino je dne 1. aprila 1943-XXI pojasnil, da je blago, ki se uvozi v Ljubljansko pokrajino iz ostale Kraljevine, oproščeno 2% dohodninskega davka, ki se pobira za vsak promet v Kraljevini, ker se o priliki uvoza v Ljubljansko pokrajino pobere prometni davek. Ta odredba je potrebna, da se prepreči dvojna obremenitev blaga, ki prihaja iz starih pokrajin v Ljubljansko pokrajino. Vse trike, ki nabavljajo blago v starih pokrajinah, naj zaradi tega zahtevajo »d oredajalca, da jim proda blago brez plačila dohodninskega davka. V ta namen naj zahtevajo, da dobavljajo blago v ostalih pokrajinah opremi račun z naslednjo klavzulo: »Prosto plačila dohodninskega davka, ker gre za blago, namenjeno v Ljubljansko pokrajino; okrožnica ministrstva financ Prot. št. 324 z dne 26. XII. 1941-XXI.« Obvestila za prodajalce v Kr. Italiji dobe prizadeti v pisarni Združenja trgovcev.

Prodaja mesa na odrezek „C“

Pokrajinski Prehranjevalni zavod sporoča, da bodo v soboto 1. maja t. l. potrošniki lahko dobili pri svojih običajnih mesarjih proti odvzemu odrezka »C« navadnih živilskih nakaznic, izdanih od Mestnega poglavarstva v Ljubljani: 70 gr svežega govejega mesa in 30 gr prekajenega govejega mesa. Cena prekajenemu mesu bo Lir 25.— za kg.

Zavodi, ki prejemajo racionirana živila na posebna nakazila, morajo mesarjem predložiti potrjeno Mestnega preskrbovalnega urada.

Sportni pregled

Tekma Tobočna tovarna—Hermes verifirirana za Hermes

Najnovejša službena objava nogometne zveze vsebuje nepričakovan izid verifikacije zadnje prvenstvene nogometne tekme med Hermesom in Tobočno tovarno. Kakor je znano, je slednja na igrišču zmagala 0 : 1. Proti verifikaciji tega rezultata je Hermes vložil protest, ker je v moštvo Tobočne tovarne nastopil Brane Milanović, ne da bi bil še verifiriran za ta klub.

Izkazalo se je, da je protest utemeljen. Zveza je tekmo razveljavila in jo po pravih verifikacijah v korist Hermesa z 2 : 0. Istočasno je bil Milanović verifiriran za Tobočno tovarno, obenem pa kaznovan s prepovedjo igranja za dobo 6 mesecev.

Zvezin sklep bo Tobočno tovarno zelo zadel, saj je izgubila točke, ki bodo zelo važne za njen plasma ob zaključku. Zmagi na zelenem polju pa morajo biti v vsakem pogledu korektni in če kdorkoli ne upošteva tega osnovnega pravila sportne igre, mora nositi posledice. Zveza se je v kratkem razdobju že dvakrat poslužila rigorozne kazni, ki jo predpisujejo pravila in razveljavila zmagi doseženi na igrišču. Obakrat sta bili njeni odločitvi pravilni in želimo le, da bi imeli dober vpliv.

S to spremembo se je predugradila tudi tabela, ki izgleda po II. kolu pravilno takole:

Hermes	1	1	0	0	2	0	2
Ljubljana	1	1	0	0	3	4	2
Mars	1	0	0	1	3	4	0
Tob. tovarna	1	0	0	1	0	2	0

Tabela II. razreda ostane nespremenjena. Tekma med Zabajkom in Mladiko je bila razveljavljena z rezultatom doseženem na igrišču.

V nedeljo: Hermes—Ljubljana

Nogometno prvenstvo ljubljanske zveze se bo v nedeljo nadaljevalo s III. kolo. Na sporedu sta prvorazredna tekma Hermes—Ljubljana in drugorazredna Vič—Mladika, ki bosta obe na Hermesovem stadionu v šiški.

Na papirju sta velika favorita Ljubljana in Mladika. Ljubljana je na velikonočnem turnirju pokazala izvrsten nogomet in je brez ugovorov najboljša ljubljanska moštvo. Tako je bilo v nedeljo in tako je na papirju. Nogometna tekma pa je vedno bitka, na katero vplivajo številne trenutne okoliščine, tako da se lahko konča docela nepričakovano. Hermežani se zavedajo, da je njihovo moštvo v krizi in da so potrebni ukrepi za sanacijo. Vodstvo kluba je že podvzelo prve korake v tej smeri ter je preuredilo postavbo moštva z nekaterimi spremembami na najbolj šibkih točkah. Uspeh morda ne bo vidjen že to nedeljo, gotovo pa enkrat kasneje, če bo vodstvo vztrajalo pri svojem delu. Sicer pa neveljaska tekma ni za Hermežane že vnaprej izgubljena. Kdor gre s pogumom in voljo v boj ter se zaveda, da je zogom okrogla, lahko veliko doseže. V uvodni tekmi ob 14. bosta

igrali rezervi Hermesa in Tobočna tovarna, nakar bo ob 15. sledila prvenstvena Vič—Mladika in za njo tekma Hermes—Ljubljana.

— Hermes (nogometna sekcija). Pozivajo se vsi igralci I. in rezervnega moštva, da se zanesljivo udeležijo obveznega sestanka danes, 29. t. m., ob 18. na igrišču. Po sestanku trening na dva gola. Berglez, Eržen in Kranjc zanesljivo!

— Mariborski Rapid vodi v štajerskem prvenstvu. Za velikonočne praznike je mariborski Rapid igral prvenstveno tekmo s Celjem in ga v Mariboru premagal 7:3 (3:2). S to zmago se je povzpela v vodstvo skupine B štajerskega nogometnega prvenstva, ki ga je doslej imel Rosenthal. Boj med Mariborčani in Celjani je bil zelo ogorčen in je moral sodnik večkrat energično posegati. Na obeh straneh je bil izključen po en igralec. Celjani so po odmoru celo izenačili, nato pa so klonili.

— Velikonočni turnir na Jesenicah in v Beljaku. Na Koroškem so za velikonočne praznike organizirali nogometni turnir, ki so se ga udeležili Villacher SV, Jesenice, Zeleničar iz Maribora in BSG Böhler iz Kapfenberga. V nedeljo so igrali na Jesenicah. Jeseničani so visoko porazili Zeleničarje 4:1 (3:0), Beljačani pa so bili zmagoviti nad Böhlerjem 6:2 (4:2). Naslednji dan se je turnir nadaljeval v Beljaku. Zeleničarji je premagal v borbi za tretje mesto Böhlerja 9:0 (1:0), medtem ko je ostala tekma med Beljačani in Jeseničani neodločena 3:3. Zreb je naklonil pokal Jeseničanom.

— Švicarski nogometni pokalni finale v Bernu se je končal z zmago Grassoppersa iz Curiha, ki je premagal FC Lugano 2:1.

— Berlinski nogometni turnir. Med velikonočnimi prazniki so tudi v Berlinu odigrali nogometni turnir, ki je bil obenem jubilejni turnir SC Minerve 93. Praznovala je 50letnica obstoja in delovanja. V nedeljo je BSV 92 premagal Hertho BSC, ki je premagala moštvo Blau-Weissa 4:1, nato pa jubilarita Minervo 2:0 in tako zmagal v turnirju.

Beleznica

KOLEDAR

Danes: Četrtek, 29. aprila: Robert, Peter Šanel.

DANASNJE PRIREDITVE

Kino Matica: Za njegovo srečo in Trgovca s sužnjami.

Kino Sloga: Marjeta med tremi.

Kino Union: Rosani.

Razstava akad. slikarja Rika Debenjaka v Obšernelovi galeriji, odprta od 9 do 19.

Spominška razstava umetnika Ivana Vavpotiča v Jakopičevem paviljonu.

DEZURNE LEKARNE

Danes: Mr. Leustek, Resljeva cesta 1; Bahovec, Kongresni trg 12 in Nađa Komotar, Vič, Tržaška cesta.

Spodnja štajerska

— Novi grobovi. V Mariboru so umrli 15-letni učenec Ernest Zelenič iz Drvanja pri Sv. Benediktu v Slov. gorah, rudar Josip Gornik iz Zaborja, star 45 let, zasebnik Merjia Wirth ur. Turek, stara 53 let in ključavničarjeva hčerka Anastazija Onič. V Studenčih pri Mariboru je pa umrl vpo-kojeni železničar Mihael Jaš.

— Mozartov zbor v Slovenjgradu in Konjicah. Na svojem gostovanju po Spod. Štajerski je pridrli Mozartov mladinski pevski zbor iz Berlina na povabilo štajerskega Heimstbunda tudi koncert v Slovenjgradu in Konjicah. Vodja krajevne skupne okrožni inspektor Kaltenbeck je mlade berlinske pevce posebno prisrčno pozdravil v Slovenjgradu, rojstnem kraju velikega spominšajerskega skladatelja Huga Wolfa.

— Svengali v celjskem okrožju. Znan telepat in hipnotizer Svengali prireja na povabilo štajerskega Heimstbunda v mnogih štajerskih krajih predstave. Včeraj je nastopil v Dobrni.

Radio Ljubljana

PETEK, 30. APRILA 1943-XXI

7.30: Napevi in romance. 8.00: Napoved časa; poročila v italijanski. 12.20: Plošče. 12.30: Poročila v slovenski. 12.45: Pesmi. 13.00: Napoved časa; poročila v italijanski. 13.10: Poročila Vrhovnega poveljstva Oboroženih sil v slovenski. 13.25: Radijske pesmi. Orkester pesmi vodi dirigent Angelini. 14.00: Poročila v italijanski. 14.10: Koncert radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Sijance. Glasba za godalni orkester. 14.40: Pisana glasba. 15.00: Poročila v slovenski. 17.00: Napoved časa; poročila v italijanski. 17.15: Prenos koncerta iz zavoda za romanske študije. 19.00: »Govorimo italijansko«, poučuje prof. dr. St. Leben. 19.30: Poročila v slovenski. 19.45: Politični komentar v slovenski. 20.00: Napoved časa; poročila v italijanski. 20.20: Serenade za vse. 20.45: Odprtitev simfonije sezone družbe ELAR. Simfonični koncert vodi dirigent Floriano Previtali. V odmoru: Zanimivosti v slovenski. 22.10: Orkester vodi dirigent Rizza. 22.45: Poročila v italijanski.

Vladimir:

Debenjakova umetnost

Toplo spomladansko sonce me je zapeljalo, da sem iz mestnega trga zavil po belih stazah med zelene trate in prebujajoča se drevesa, ki se odvajajo v praznična oblaka. Tam je zrak čist in poživljajoč, narava se pogovarja v svojem, pesnikom in drugim umetnikom razumljivem jeziku in jeziku, ki ga razumejo mlada, nepokvarjena srca, ki so zagorela v skrivnostnem in nepogajljivem ognju prve ljubezni.

Pred menoj je stopala zaljubljena dvojica. Oba mlada. Tesno drug ob drugem, in šepetala sta si kdo ve kaj, a tedaj ju nisem videl; da sta stopala pred menoj, sem se zavedal šele, ko ju že davno ni bilo več, ker po razgreti glavi so se mi podile nenavade, skoraj blazne misli, in pred očmi so se mi vrstile podobe smrti in molčečih spomenikov.

Gorje mu, ki je prežgadol odprl okno in pogledal v življenje. Rajši naj bi ga bil skrbno zastrl z debelo zavoso, kakor ga sedaj zastilam zaradi zatemanja. Sicer bi se mi utegnilo pripetiti, da bi podvomil v vrednost Kettejevih, Murnovih in Cankarjevih ter Groharjevih del in da bi se, po duhoviti ugotovitvi, da bi njihove morebitne nadaljnje stvaritve uprastle na nič skupnost, umaknil v krišče zatise umobolne.

Zakaj nastale bi podobe iz življenja. Krišči povratki na zemljo, soneti s posvetili,

Dantejevi prizori iz pekla in marsikatera zvezda bi obledela. Spomeniki pa nemo molče. Le vtisli, kadar pada mrak, ali pa v ranih jutrnjih urah, ko je zarja komaj poročila obzorje, kakor mlado dekle, ki si je prvič sranežljivo pobarvalo zapeljive usne, spregovore. Obtožujejo. Glasno in neizpodbitno. In sprejema jih sodnik, ki sodi vsem. Tedaj marsikdo ne spi. In če spi, se prebudi iz strašnih sanj. Oglaš se mu vest in se potaplja v dvomih. Ko pa posije skozi okno mlado sonce zamahne z roko in se tolaži, da se take stvari ne dogajajo več...

»Kam pa tako zamišljeni in mračni?« me je nenadoma potegnil v mrzlo stvarnost glas bok glas.

Pred menoj je stal Rihard Debenjak. Razveselil sem se ga, ker mi je bilo prhanjeno iskane po ateljejih ali v zgornjih prostorih Obšernelove galerije, kjer zastavlja, in kdo ve kaj, da bi mu potem postavil tistih nekaj vprašanj, ki so v svojem bistvu zmerni enaka, čeprav niso nikjer zapisana. V parku, med skrivnostnim selenstvom dreves in petjem mladih ptic, je prostor kakor nalašč, da se nemirna umetnikova duša, ki to govorico razume, razodene in svobodno zajadra v neznanje daljave. Povedal sem mu to. In Debenjak je živo povzel:

»Pri nas začnemo življenjepise, razgovore in podobno s trkanjem na sentimentalnost. Potem se izbruhamo in nazadnje iznemogli jokamo. Jaz pa nočem tega. Nočem biti me-

za. Življenje me je trlo in mlelo, butalo, in če hočem ostati, ga moram prezirati.«

»Te besede učinkujejo na dušo kakor bič na psa,« sem dejal in nehoti pomislil, da tudi on misli, kar sem pred kratkimi trenutki mislil. Pristavil sem nato: »In nedvomno skrivajo

Prvo gostovanje Josipa Gostiča v sezoni

Carmen z Gostičem in Karlovcem pravcati trijumf uspeha

Ljubljana, 29. aprila.

Dolgo, predolgo smo ga čakali. Končno je vendar prišel. Prišel, zapel in zmagal. Zmagal je, se preden je zapel.

Pred gledalško blaginjo so se ljudje pulili in borili za vstopnice k njegovemu prvemu gostovanju. Pa so vstopnice za Carmen tako hitro izginile, da so mogli nevoljno občinstva, ki bi moralo oditi prazen rok, pomiriti samo tako, da so takoj začeli prodajati še vstopnice za njegovo drugo gostovanje. A že v tork zjutraj so pošle še vstopnice za Trubadurja v četrti tek. Zda ostaja premnogim še zadnje upanje: slišali in videli ga bodo morda vendar v soboto, če pojde po sreči, drugič kot Manrica.

Taka je zunanja slika Gostičevega izrednega uspeha, dokaz, da je naš rojak najbolj priljubljen odvisni umetnik, tenor najširše popularnosti, magnet, ki priteza ljudstvo, da gojimo vsaj edino željo, da bi bil zopet — naš.

Zakaj notranja slika Gostičevega prvega gostovanja je še nadkralila zunanji uspeh. Saj smo poznali njegovega Josipa. Toda v dolgi dobi, odkar ga ni bilo med nas, se je resnično razvil v pevskega in dramatskega igralnega kreatorja pač do vrhunce. Njegov vedno skočni, zvoni, nenavadno prijetni tenor si je pridobil najvišjo kulturo, njegovi višji so lahki, prožni, njegovi piani krasni, njegovi forti silni, njegovo pevstvo podajanje prežeto občutja za pravo mero, vsa njegova kreacija izraz izredne muzikalnosti, pevške in igralne inteligence, pa glubokega umetniškega ukusa.

Gostič se je dignil do umetnika pevca, ki nikoli ne pretirava, a tudi nikdar ne popušča, temveč ostaja čustveno in miselno vztrajno, od začetka do zaključka, ves poglabljen v svojo partijo ter ji priliva iz nečujnosti sile svojega temperamenta brez prestanka. Gostič je tenor izvenredne najširše glasovne in igralne sposobnosti, saj je enako močan v najbolj nežnih lirskih kakor v najbolj strastnih dramatskih momentih.

Razumljivo je, da je žel večkrat že med dejanji in na zaključkih vseh aktov cvacel, ki se kazale, da je publiko očaral in osvojil. Brezkončno je moral prihajati pred rampo.

Druga privlačnost tudi po Gostičevi sugestivnosti sijajno uspele predstave pa je bila Carmen naše Karlovcve. Skoraj do

maja smo morali po nesrečnih okoliščinah in nezdah čakati, da je Karlovcva končno prišla do primerno partije. Že ko je pela Carmen prvič, smo izrekli trditve, da je njena kreacija velika, silna, krasna. Te trditve mi ni moglo v nobenem pogledu izpreminjati. Bila je pevski odlična, glasovno blesteča, silna, v višjih in v nižjih in najnižjih legah zmagovita, igralski ognjevit, skratka popolna ciganka Carmen, kakor si je predstavljamo. Zunanje jo je deloma na novo izoblikovala, ki dala v prvem dejanju romantične obleke, in zopet docela uspeša. Kajpak je žela med dejanji in po zaključkih najtoplejšje priznanje. Carmen Karlovcve je sama zase lepota, ki je vredna vsega zanimanja.

R. Primožič je bil zopet enkrat junak Escamilla. Veseli smo ga bili, saj pa je imel glasovno posebno uspeh večer ter se je zvonom in toplo razpel, da ga je bilo radost poslušati. Igralec pevec pa je seveda svojo priznano divno kreacijo igralski podajal z največjim elanom in pristno čustvenostjo.

Nov Morales, sergeant, je bil Dolničar, prav dober pevski in igralski, pevec posebno prijetnega glasovnega zaklada, ki se ni dovolj izkoristil.

Zuniga je zopet naš popularni Lupša, prikupen in topel v vsaki ulogi; prav dobra sta tihotapca Sancina, Modest in Belizar ter njuni partnerci Frasquita in Mercedes, Poličeva in Spanova, obe živahni, inteligentni pevki in izraziti igralci ter končno poetični šopek vse opere, nežna, ginljivo otroška deklica Micaela.

Pela jo je M. Mlejnikova in pčala ž njo zelo ustrezno pevski in igralski prav močno učinkovito osebnost. Partija zavaja v zoprti jokavost in emerkavost, ki se ji zna Mlejnikova dobro izogniti; podaja jo naravno, brez pretiravanja, zato prikupno.

Zbori in balet so bili prav zadovoljivi, vsa uprizoritev polno ustrezna. Bilo je mnogo aplavza, solisti so prešli šopkov in poklonov, vsem na čelu pa sta Gostič in Karlovcva žela pravcati trijumf, ki je bil iskreno topel.

Dolgo, predolgo smo ga čakali. Končno je prišel. Naj bi ostal — v domovini, med svojci, ki ga spoštujejo in ljubijo!

Fr. G.

DNEVNE VESTI

— **Italijanski kulturni zavod v Solunu.** Na slovesen način je bil odprt v Solunu Italijanski kulturni zavod. Otvoritevemu slavlju so prisostvovali italijanski generalni konzul, vojaški predstavniki, poštoevstveno zbrani člani italijanske, albanske, rumunske in nemške kolonije. Spregovorila sta tople otvoritvene besede italijanski generalni konzul ter zavodov ravnatelj. V zvezi z otvoritvijo je bil koncert, na katerem so izvajali razne italijanske skladbe.

— **Velika noč v Vatikanu.** Na Veliko noč je daroval papež Pij XII. slovesno mašo v konzistorijski dvorani, kjer je bil ob papeževem prestolu postavil oltar. Navzočni so bili diplomatski predstavniki. Nekateri od njih so prejeli velikončno obhajilo iz papeževih rok. Med službo božjo je izvajal poseben orkester skladbe Bacha, Mozarta in drugih skladateljev. Sodelovali so tudi člani kvarteta in vatikanske pevci pod vodstvom dirigenta maestra Renzija. Vatikanško velikončno cerkevno slovesnost je oddajal vatikanski radio skupno z oddajami EIAR-ja. Ta dan ni imel papež nobenih audienc. Množica vernikov se je nabrala v baziliki sv. Petra, kjer je imel slovesno mašo kardinal nadhujškovnik Tedeschini.

— **Središče italijanske umetnosti v argentinski prestolnici.** Gledališče Avenida, ki je med najbolj elegantnimi v argentinski prestolnici, je bilo določeno kot stalno središče italijanske umetnosti. To gledališče je torišče raznih manifestacij filmske umetnosti, koreografije in italijanske folklore. Tudi gledališče Colon je važno središče italijanske umetnosti, saj je namenjen tukaj gledališki muzeji, kjer so zbrane spominke dragotne znamenitih italijanskih skladateljev, pevcev in dirigentov. Tako je tukaj polno spominov na Adelino Patti, na Rozino Storch in Francu Tagamagno ter druge, ki so ponesli sloves italijanske opere na odre argentinske prestolnice. V operi v Buenos Airesu so peli Lucija Crestani, Amelia Pinto, Adelina Patti, R. Storchio, Josip Borgatti, Amedej Bossi, Titta Ruffo ter Alojzij Mancinelli, ki je sodeloval kot dirigent. Poseben delež omenjenega muzeja je posvečen G. Verdiju.

— **Zdrav rod.** Iz Cannobina poročajo: Naselbina sv. Agate uživa sloves kot kraj, kjer se smrt zelo redko oglašja. Prebivalce obkrojuje, ko so že v zelo častitljivi starosti. Tako je šlo pet prebivalcev, ki so umrli v enem letu, skupno 428 let. Najstarejši med njimi jih je šel 97, najmlajši pa 83.

— **Junaka smrt Črnogoraca.** Iz Rima poročajo: Iz Cetinje je prispela vest, da je padel v bojih proti upornim oddelkom izven Črnogorke: keza področja poročnik Ljubo Martiničev. Cetinje je počastilo pokojnikov spomin.

— **Spomenik v čast tretinskim borec.** padli za Rim. Petek 30. aprila bo na obeltnico rimske zmagae 1849 proti francoski vojski svečano odkritje spomenika na vrhu Gianicolo v Rimu. Spomenik je izklesan iz enotnega kamna s področja trentinskih Alp, ki sta ga poklonila Rimu trentinski preporodni muzej in trentinska legija v počastitev spomina šestih trentinskih bojevalnikov, ki so padli za osvoboditev Rima leta 1849 oziroma dva pri Mentani l. 1867.

— **Krst 14. letnega korpora.** Iz Trenta poročajo: V cerkvi sv. Marka v Roveretu je bil te dni svečan krst 14. letnega korpora Jurija Matijeveca. Ko so italijanske čete pred dvema letoma prodirle na Balkan, se je pridružil italijanskemu alpskemu bataljonu. Ob priključitvi nekaj ran in se je potem zdrvil v vojni bolnišnici. Za svojo hrabro zdržanje je bil povišan v korpora. Ko so se alpinci vrnili v Trento, je prispel z njimi tudi 14. letni korporal Matijevec, ki je bil začasno nameščen v GIL-ovem zavodu. Njegovemu krstu so prisostvovali številni odličniki, med drugim fašistični Zvezni tajnik, tajnica ženskih fašistov ter drugi visoki funkcionarji.

— **Dela I. Borellija.** Pred nedavnim so izšli prvi štirje zvezki politične ter književne vsebine, ki so izšli v okviru zbirke »Opera Omnia« slavnega emilijskega pisatelja.

— **Milijon lir za dobrodelne namene.** Vitez Velikega križa baron Peter Compagna, imetelj zvezde za poljedelske zasluge, bivač v Neaplju, je stavil na razpolago prefektu iz Cosenze ob prazniku rojstva Rima milijon lir, ki so namenjene javni bolnišnici in dečjemu zavetišču Corigliana Calabra v Cosenzi.

— **Razstava italijanskega slikarja na Dunaju.** Kr. italijanski konzul na Dunaju Romano je te dni svečano otvoril razstavo italijanskega slikarja Primoža Kunja. Razstava je nameščena v palači Künstlerhaus. Organizirana je bila pod pokroviteljstvom drž. namestnika Ballurja v. Schircha. Razstava je doživela močan uspeh.

— **Düsseldorfski likovni umetniki razstavljajo v Florenci.** Državni podtajnik za ljudsko vzgojo, ekske Rinaldi je otvoril v Florenci zanimivo, poučno razstavo düsseldorfskih likovnih umetnikov. Slovesni otvoritvi so prisostvovali florentinski odličniki z gaulajterjem Florianom in düsseldorfskim županom Haldnom. Florentinsko kulturno občinstvo si ogleduje z zanimanjem slikovite umetnine düsseldorfskih razstavljalcev.

— **Predavanje finskega poslanika v Rimu.** Pod okriljem nemškega zavoda za kulturno zgodovino v Rimu je predaval te dni finski poslanik pri Kviralnu o materinskih ljubezni v nacionalni finski pesnitvi Kalevala. Predavanju sta prisostvovala nemški poslanik pri Kviralnu ter ogrski poslanik v Vatikanu.

— **Zidarjeva žena je rodila trojčke.** Na rimski porodnišni kliniki je rodila zidarjeva žena Karolina Tommasi zdrave trojčke, ki tehtajo od 2.800 do 3.300 kg. Pri krstu so prejeli trojčki imena Romul, Rem ter Italo.

— **Izrebane nagrade po 100.000 in 50.000 lir.** Pri žrebanju nagrad zakladnih bonov z zapadlostjo 15. febr. 1949—XXVII. so bile izrebane sledeče številke: Serija C dve nagradi po 100.000 lir za št. 1.789.796 in 1.841.470. Stiri nagrade po 50.000 lir za št. 819.844; 1.546.387; 1.717.749 in 1.818.203. V seriji D dve nagradi po 100.000 lir za št. 300.616 in 924.779. Stiri nagrade po 50.000 lir za št. 535.908; 1.568.753; 1.574.039; 1.725.455.

— **Nenavaden nebesni pojav.** Iz Mondo-vija poročajo: V pokrajini okoli Monte Regale so opazili prebivalci nenavaden naravno sliko. Od 7 do 9.30 je bilo videti na nebesnem svodu pet krasnih, slikovitih mavric. Zanimivo je, da so se pojavile v dopoldanskih urah, ne da bi bilo pred tem deževalo. Na nebu ni bilo nič najmanjšega oblaka. Duhovnik Konrad Moretti je mavrice naslikal. Med astronomi je vzbudil svojevrsten pojav izredno zanimanje. Sedaj podrobno proučujejo možnosti, zaradi katerih bi bil lahko nastal ta izredni pojav.

— **Stavil je v loteriji številke s prijateljevega pisma in zadel 61.000 lir.** Kakor poročajo iz Milana, je vstopil mehanik F. N. v loterijsko poslovalnico št. 65 in stavil na št. 26, 7, 38, ki jih je povzel s pisma, ki mu ga je poslal prijatelj — bojevnik z ruskega bojišča. Sreča mu je bila naklonjena, dobil je 61.400 lir.

— **Razglednica je romala osem let iz Pariza v okolico Valenze.** Te dni je prejel kmetovalec Armando Garrone iz kraja San Salvatore Monferrato pri Valenzi razglednico, ki mu jo je poslal sin v marcu 1935 iz Pariza. Na omenjeni razglednici sporoča sin svojemu očetu rojstvo svoje hčerke, Garroneve vnukinje, ki je danes stara osem let in ki že več let biva pri svojem dedku.

— **Pes je rešil gospodarja življenja.** 59-letni Josip Longo iz Pomara se je peljal s kolesom v Valenzo. Ves čas mu je sledil pes. Na desnem ostrm ovinku se je prevrnil v občestni jarek in obležal nezavesten s poškodbami na glavi in zlomljeno levo nogo. Pes je delj časa la-

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAFI
KINO UNION Telefon 22-21
 Odlični film iz življenja velikega skladatelja
Rossini
 V glavnih vlogah: Nino Besozzi in Paola Barba
 Predstave: ob delavnikih: ob 15.30, 17.30 in 19.30 uri; ob nedeljah: ob 10.30, 15.30, 17.30 in 19.30 uri

KINO MATICA Telefon 22-41
 Najboljši pevski film prestreljive vsebine očarljive Zahar Leander
Za njegovo srečo
 Predstave ob 17. in 19.15 uri
MATINEJA:
Trgovec s sužnjami
 Predstave ob 15. uri

KINO SLOGA
 Zivahna, ljubka, vsemogočna in presenetljiva Assla Noris in lepi zabavni komediji
Marjeta med tremi
 Poleg nje še: Carlo Campanini, Giuseppe Porrelli — Dokumentarji Luce: Guidonia
 Pričetek predstav ob: 14., 15.50, 17.40 in 19.30

jal. Ko pa je videl, da gospodar ne odpre odj, je stekel pol kilometra do bližnje domačije, kjer je priklkal gospodinj, ki mu je sledila. Našla je Longa še zmerom nezavestnega. Poskrbela je za takojšnjo zdravniško pomoč. Tako je zvest pes rešil življenje svojemu gospodarju, ki bi bil čez noč najbrže izkrmavel.

— **Odkritje pomembnih starinskih slik iz XII. in XIV. stoletja.** Zakristija stolnice v Novari je postala v zadnjem času predmet žvega zanimanja vseh onih, ki se pečajo z umetnostjo ter z umetnostno zgodovino. Po zaslugi nadzornika lepih umetnosti prof. Arja so bile namreč na vseh štirih zakristijskih stenah odkrite izredno zanimive slike iz XII. in XIV. stoletja.

— **Nov grob v Sesanj.** Sporočamo žalostno vest, da nas je po dolgi, trpljenja polni bolezni za vedno zapustila naša blaga hčerka, sestra in mamica Ljudmila Ferla, poročena ing. Dolenc. Umrila je 15. aprila 1943 v Monfalcone.

— **Nezreče.** V zadnjih dneh se je zateklo po zdravniški pomoči v ljubljansko bolnišnico več penceerčencev. Anton Maček, 11letni sin tesarja iz Ljubljane, si je pri padcu zlomil levo. — Fr. Petrič, 15letni poštni poduradnik iz Ljubljane, se je pri padcu rani na desni nogi. — Janez Kunaver, 16letni dijak iz Ljubljane, se je vseskal v desnico. — Joško Altaj, 9letni sin trgovskega uslužbenca, si je pri padcu zlomil desnico. — Ida Gogala, 11letna hči krojaškega mojstra iz D. M. v Polju, si je pri padcu s kolesa zlomila levo. — Josip Matelič, 15letni zasebnik iz Ljubljane, je ranjen na glavi. — Gyorgy Gajdaš, 40letni spremljevalec konjskih transportov si je pri padcu zlomil levo nogo. — Antinja Eršte, 28letna žena ključavničarja iz Višne gore, si je pri padcu zlomila desno nogo. — Mirko Gregorič, 3letni sin delavke iz Stične, si je pri padcu zlomil desno nogo.

IZ LJUBLJANE

— **Ij Prvič pošteno dežuje v tej pomladi.** Doslej še ni bilo dovolj dežja v tej pomladi in v splošnem je vladała suša tudi v nižjih, mokrotnih legah. Upravičeno smo se bali, da se bodo letos pokazale škodljive posledice suše še bolj občutno kakor lani, zlasti še, ker je bilo pozni premoled snega. Doslej je bil april srazmerno suh. Sicer je že deževal nekajkrat, a vselej je bilo srazmerno zelo malo dežja. Močnejše pa je začelo deževati davi. Že večerj so se topili vetrovi. Zvečer se je začela uveljavljati burja. Ponudi je bilo nekaj časa jasno, naker se je močno pooblačilo in davi je bilo kakor se spodobi aprila. Nekajkrat je tudi zagrmelo. Morda bo april skušal zadnja dni še uveljaviti svoj sloves. Večera popoldne je bilo precej toplo, čeprav se je oblačilo. Maksimalna temperatura je znašala 20,6°. Davi še ni bilo hladno; minimalna temperatura je znašala 9,40°. V zadnjih urah pretlele noči se je značilni tlak ustabil. Upamo, da se bo kmalu zopet zjasnilo.

— **Ij Obvezno cepljenje zoper kozo v Ljubljani.** Mestni fizikat je te dni dal nalepiti razglas obveznega cepljenja zoper kozo po vseh razglašanih leskah, po solah in na drugih vidnih mestih posebno pa na cerkvenih vratih, da so starši dosti opozorjeni, kdaj je treba prinesiti in kam je treba priložiti otroke k cepljenju. Cepljenje se prične v Mestnem domu 10. maja ter bo po raznih mestnih okrajih trajalo do 14. maja, a pregledi se bodo začeli 18. maja ter bodo trajali do 21. maja. Za otroke iz mestnega središča bo cepljenje v Mestnem domu 10. in 15. maja, prav tako pa tudi v mestnem zavetišču za omenjale v Japljevi ulici št. 2 dne 10. maja in v ljuški šoli na Zoisovi cesti dne 11. maja. Cepljenji morajo biti vsi otroci, ki še sploh niso bili cepljeni, enako pa tudi oni otroci, pri katerih lošje cepljenje ni bilo uspešno. Starši morajo otroke prinesiti k cepljenju, če so dobili valj ali ne, svede pa morajo biti otroci snažni in v snažni obleki. K obveznemu cepljenju morajo starši prineseti vse leta 1942. rojene otroke, ki še niso cepljeni, prav tako pa tudi vse one, ki so rojeni letos in stari najmanj 3 mesece. Javno cepljenje je brezplačno.

— **Ij Razvoj Hradskega ceste.** Hradskega cesta, ki sega ob vzhodni Golovca od Karlovskega mostu do Štepanje vasi, je skrajna meja mesta v tem delu Ljubljane. Včas h se je cesta imenovala Hradskega vas, ki je štela nekaj starih, pritičnih hš podčelskega izgleda. Z razvojem mesta pa se je razvijala tudi Hradskega cesta. Takoj onstran železnškega prelaza na zgornjem koncu je bilo zgrajenih nekaj lepih vil, na spodnjem koncu, ob Poljanski cesti, pri Štepanji vasi, pa stoji na levi strani vrsta novih stavb, a na desni jim družujejo starejše hiše. Nekaj novih hiš je bilo sezidanih tudi na srednjem delu ceste; sedišče so razširili, električno razsvetljavo pomnožili. Na spodnjem delu so tudi hodniki za pešce. Največja pridobitev za Hradskega cesto pa je bila iz-

graditev sodobne brvi čez Gruberjev prekop, ki je srednji del ceste neposredno povežala s Strelško ulico in po tej s središčem mesta. Tako je bilo to predmestje tudi dejansko priključeno mestu. Hradskega cesta ima sedaj tri zveze čez Gruberjev prekop: Karloviš in Poljanski most ter sodobno brv. Obeta pa se ji v bližnji prihodnosti še kaj več: tramvajska proga, ki bo vezala vsaj spodnji del z mestom po Poljanski cesti do Ambrozevega trga.

— **Ij Pamelne kokoši.** Pred vojno je v našem mestu le redkokdo redil kokoši, vsaj v središču. Danes nj več tako. Kolikor je bilo prej kurj h rejcev, toliko je sedaj ostalo takih meščanov, ki iz kakršnega koli vzroka ne rede kur. Na periferiji ima menda vsaka hiša kokoši. In lastniki skrbje, da so zmeraj lepo rejene in da jim nikdar ne zmanjka za pod kljun. Včasih so se kokoši celo pasle po stranskih ulicah. Sedaj pa jih lastniki pasejo, in sicer odrasli. Vsak dan, če je vreme ugodno, jih vodijo na najbližji travnik, kjer je zmeraj obilica tistega, kar perutnini ugaia. Pod mrak pa jih odvadejo domov, ker kokoši nima rada teme in že pred zatemnitvijo trdno spi v svojem kurnku. Mnogo kokoši je tudi v Stanu in domu in te se odlikujejo po bstri pameti. Lastniki jih vodijo na pašo na velik travnik na levi strani Tržaške ceste, kamor morajo čez zmeraj živahno prometno žlo. V začetku so jih s skrbjo vodili čez cesto, da bi jim kako vozilo ne ugasnilo še itak kratkega življenja. A skrbji so hitro odpadle, zakaj kokoši so kaj kmalu razumele, kako in kaj. Sedaj prečkajo cesto na sledeči način: v gruči gredo počasi do roba hodnika za pešce, tam se ustavijo in pogledajo v obe smeri ceste... in, če ni nobenega vozila ali tramvaja, kar najhitreje prečkajo cesto, da, nekatere celo zlete, in se ustavijo šele na travniku ob pločniku na nasprotni strani... Isto se ponovi pri povratku. Pa imamo navado reči komu, ki se nam ne zdi kdo ve kako pameten: »Neumen je kakor kokoš...«

— **Ij Neža Rus.** Na Dolenski cesti, s našim zelenim hribu, je umrla žena vpkokojnega opernega pevca Franca Rusa, ki je zlasti dobro znan starejšemu ljubljanskemu rodu. Kot dobra mati in žena se je posvečala predvsem družini, a uživala je splošen ugled med vsemi, ki so jo poznali. Umrila je v starosti 75 let. Prihodnje leto bo minilo že 50 let, odkar se je oporni pevec Fr. Rus poročil z Nežo Gajeto. Vzgojila sta tri otroke, dva sina in hčer. Blago ženo bodo pokopali danes ob 14.30 na pokopališču pri Sv. Križu. Pogreb bo od kapele sv. Krištofa na Žalah. — Sorodnikom naše iskreno sožalje!

— **Ij Za red v tramvajem prometu.** Večera smo napisali nekaj dobrega o cestni železnici, danes pa bi se radi pomenili o zvezah med posameznimi programi in o redu v prometu sploh. Razumljivo je, da ni mogoče prometa tako urediti, da bi n. pr. z Vica vozili posebni vozovi v vse smeri. Že to je mnogo, da vsakih šest minut pelje en voz naravnost do splošne bolnišnice, a drugi do Šiške. Kdor pa želi do Most a j do Sv. Križa, mora enkrat prestopiti, če hoče do Rakovnika pa celo dvakrat. To bi ne bilo nič hudega, če bi bili zvezni tramvaj na mestu. Tudi počakati ni tako hudo, če gre za eno ali za dve ali tudi za tri minute. Hudo je, če ti voz, na katerega bi moral prestopiti, odpelje ravno v trenutku, ko se voz, na katere si stojiš, ustavlja. In to se zgodi vsak dan nešteto krat na vseh postajališčih, kjer so možne zveze in prestopi. Na proteste odgovore, da mora biti v prometu red, sicer nastanejo zamude. Morda imajo v mislih zamude, ki so na dnevnem redu na križišču Tržaške ceste in Langusove ulice? Tam je konec dvotirne proge in tramvaj, ki vozi v smeri mesto—Vič, čakajo vozove iz nasprotnih smeri, ki pa navadno isto pobožno željo goječ stoji na izogibašču pri milarni. Ko mine vsaj četr ure, čba tramvaj odbrzta naprej in se srečata pri Stanu in domu... Včasih rešijo vprašanje s tem, da potniki prestopijo in se tramvaja z zamenjanimi potniki vrmeta, odkoder sta prišla. Včasih. Zgodi se pa tudi, da se mora voz Vič—mesto vrniti do miarne, kamor mu sledi; voz mesto—Vič... Tam šele nesporazum uredijo in vse gre po starem redu.

— **Ij Narava se je prebudila.** Letošnja zgodnja spomlad je zgodaj prebudila spečo naravo, ki se je že skoraj vsa odela v praznično oblačilo. Travniki so ozeleneli, breze so deviško bele, sadno drevje je tudi ozelenelo, prav tako druga drevesa. Ves zelen je tudi Ljubljanski grad, a okoliški grci so se odeli v svežo obleko, na kateri se prelvajo drug v drugega vsi odtenki zelene barve. Travniki so že posuti s peštrimi cvetovi. Še kratek čas in narava bo široko zad hala v vsej svoji obnovljeni lepoti.

— **Ij Poljska de'a so večji del končana.** Tisti marljivji meščani, ki so se zgodaj lotili obdelovanja svojih njiv, so delo že dokončali in sedaj čakajo, kako se jim bo zemlja oddolžila. Najmanj dvakrat na dan hod jo pregledovat, kako in kaj. Še zmeraj je treba kako malenkost popraviti, dodati ali odvzeti. Ponekod pa so z delj šele začeli. Pravijo, da ni dobro prezgodaj. Ljubljanski kmetovalci so si znali tudi praktično urediti svoje »podeželje«. Sredi njiv so pod najbolj košatimi drevesi postavili lčne mizice in okrog njih klopi. Tam se po trudopornem delu odpočijejo in pokrepcajo, č ne deljah pa v senči sedé občudujejo delo svojih rok.

— **Ij Opeke padajo s streh.** Pešcem preti v mestu nevarnost, na kateri niti ne pomisli. Vsak dan pade s te ali one poševne strehe po mestu kaka opeka na cesto. Doslej kronika ne beleži nobenega smrtnega primera zaradi strešne opeke, zato pa bi ne smeli mimo tega in kar tako dopustiti, da pada opeka na ceste in ulice, ki so zmeraj polne nč hudega slučajnih ljudi. Hišni lastniki bi morali vsaj enkrat na leto pregledati strehe svojih hiš in morebitno okvaro popraviti. Ni dvoma, da bi tudi sebi koristili, če jim že ni mar, kaj se zgodi z neznanim pešcem, ki ga usoda slučajno vodi mimo njihovih hiš.

— **Ij Sadiarska in vrtnarska podružnica Ljubljana.** I je letos pravočasno opravila zimsko in prvo poletno škropljenje sadnega drevja pri vseh onih svojih članih, ki so to želeli in se prijavili. Ko bo sedaj odvelo sadno drevje, posebno hruske in jabolane, t. j. ko bodo odpadli beli cvetni lističi, bo treba takoj, še predno se pri niodih zapre muha, škropiti proti škrlupu in raznim zavijačem, kateri slednji povzročajo črvihost našega sadja. To prvo škropljenje po cvetu bo podružnica opravljala z 2% žvepleno-apneno brozgo z dodatkom 300 g arezina ali meritola na 100 l. Priporočljivo je škropiti tudi češnje in slive z istim sredstvom proti češpljevi

grizlici. Tudi češnje in višnje škropimo, če imamo modro galico z 1/2% bordsko brozgo, sicer pa z 2% žvepleno-apneno brozgo, toda brez dodatka navedenega arzenovega preparata. Breslive in marelice po cvetu sploh ne škropimo več, izvezimo proti ušem, posebno proti medeni uši z 1,5%-nim izvlečkom mušjega lesa (kvasije) z dodatkom 2 kg mazavega mila na 100 l. Kjer je škrlup močno razširjen ali kjer gre za sadne sorte, ki so posebno dovorne te bolezn, treba škropiti, čim dorastejo plodovi do lesnave velikosti, drugič in nato čez 2—3 tedne še tretjič. V našem vlažnem podnebnju in ker ima v naših krajih zavijač dva rodova, se priporoča še četrto škropljenje proti škrlupu in črvihosti koncem julija ali začetkom avgusta posebno pri zimskih sortah jabolčan, vendar mora poteti do obriranja vsaj 5 tednov z ozirom na dodatek strupenih arsenikovih preparatov.

Podružnica vabi svoje člane, ki želijo, da se jim škropi njihovo sadno drevje tudi po cvetu, da se po deplnili prijavijo na podružnični naslov: Erjavčeva cesta 4a II. — **Ij Za stare in onemogle Ljubljane** v Mestnem zavetišču v Japljevi ulici je podaril Sindikat mesarjev in klobasničarjev 150 lir namesto venca na krsto ge. Jetice Putrihove. Zupanstvo izreka dobitnikom najtoplejšo zahvalo tudi v imenu podpisanih. Počastite rajne z dobrimi deli!

— **Ij Dolenski semenstki krompir** naj prevzamejo pri trgovcih najkasneje do petka, 30. aprila opoldne vse stranke, ki so v mestnem gospodarskem uradu dobile nakazila zanj, ker bi pozneje semenskega krompirja ne dobile več.

— **Ij Ako** hočete dobiti službo, je nujno potrebno, da se naučite knjigovodstva. To ni težko, ako si nabavite knjigo za samouke Sič: Knjigovodstvo. Dobi se v knjižarni Tiskovne zadruge, Selenburgova ul. 3.

— **Ij Lepo** se je zadnja leta razvila tudi nova Puglieva ulica na Kodeljevem. Ulica sega od nabrežja Ob Ljubljanci do Povšetove ulice. Na desni strani je že lep del zazidan z novimi hišami, na levi pa stoji dva komaj dograjeni hišici. Čestitche in hodniki za pešce so posuti, a ne dokončno urejeni. Čestitche je tudi utrjeno in lepo napeto, da more voda ob deževju odtekat v odtočne jarka na obeh straneh.

— **Ij Opekarjima** na jutrišnjem koncert slovenskega tenorista Milosa Brinčika, ki se bo vršil ob 7. uri zvečer v veliki filharmonski dvorani z naslednjim sporedom: 1. del: 1. Mililoti: Ubogi mornar; 2. Hoffmeister: Narciso cvet; 3. Krek: Izkušnja; 4. Lajovic: Iskal sem svojih mladih dni; 5. Skerjanc: Vizija; 6. Bilic: Cricek prepeva; 7. Grieg: Eros; 8. Strauss: Včeraj in danes; II. del: 1. Händl: Arija iz oratorija »Messias«; 2. Mozart: Arija Don Ottavija iz opere »Don Juanas«; 3. Massenet: Sanje iz opere »Manon«; 4. Čajkovski: Arija Lenskega iz opere »Evgenij Onegin«; 5. Čunod: Arija iz opere »Faust«; 6. Rossini: Arija grofa Almavive iz opere »Seviljski brivce«.

Pri klavirju spremlja koncertanta pianistka Silva Hrašovec. Podrobni spored koncerta je na razpologo v knjigarni Glasbene Matice, kjer se vrši tudi predprodaja vstopnic. — **Ij Ljubljanski komorni duo**, ki ga tvori pianist Anton Trost in violonist Jan Šlais, dva umetnika, ki uživata v našem koncertnem življenju, bodi kot solista ali pa združena v komornem duu, največji ugled in sloves, začeta svoj prihodnji komorni koncert s Tartinijevo Soneto v g-molu, ki nosi tudi označbo Didone abbandonata. To delo je vzeto iz skoraj neizčrpane zakladnice mojstrovine slavnega italijanskega violonista in skladatelja, ki je svoj čas s svojimi deli in s svojo umetniško igro osvojil ves svet. Njegova dela so ostala tudi dan in jih srečavamo zelo pogostokrat na koncertih najbolj priznanih umetnikov.

Poleg Tartinija bomo eliali še tri sonate, ki so jih napisal W. A. Mozart, Boleslav Vcmacka, in Karol Szymanowski. Koncert Ljubljanskega komornega dua bo v ponedeljek, dne 3. maja točno ob 19. uri v veliki filharmonski dvorani. Predprodaja vstopnic v knjigarni Glasbene Matice.

— **Ij Prijatelje** uporabljajte umetnosti opekarjamo, da bo kolektivna razstava akad. slikarja Riharda Debenjaka v zgornjih prostorih Obesnelove galerije na cesti Arielle Ree odprta samo do 2. maja. Razstava obsega 58 olj, grafik in risb. Debenjakova ustvarjalna sila je zlasti prišla do izraza v grafikah.

— **Ij Kdor si** še ni ogledal najnovejše razstave mojstra našega akvadela prof. I

Pomen stročnic za rastlinstvo, živalstvo in človeka

S pomočjo posebnih bakterij črpajo dušik neposredno iz zraka — Ta postopek je izjemen, kajti vse druge rastline nimajo te važne sposobnosti

Ljubljana, 28. aprila
Atmosferski zrak je mehanična zmes. V glavnem sestoji iz dveh prvin: dušika in kisika, ki sta oba zelo važna za vsa živa bitja. Razmerje dušika in kisika je v zraku 79,2 : 20,8, pri čemer je k dušiku priležni tudi 1% argona. Razen tega so v zraku še zelo majhne količine ogljikove kisline, vodne pare, sledovi amonijaka, solitne kisline, ozona, vodikovega superoksida in praha.

Dva vira anorganskih dušikovih spojin

Odkar se je razširila uporaba umetnih gnojil, je vloga dušika znana skoro vsem obdelovalcem zemlje. Manj pa so znane nekatere posebne lastnosti. Čeprav tvori dušik pretežno del atmosferskega zraka, ga večina rastlin ne more asimilirati po tej poti. Razen stročnic in nekaterih drugih rastlin ga črpa večina iz anorganskih dušičnatih soli v zemlji in vodi ter iz nitrata in amonijakovih soli. Dušik je rastlinam potreben za tvorbo celice.

Amonijak nastane v atmosferskem zraku ob sprostitvi elektrike med bliskanjem pri nevihtah. Nato oksidira v solitrasto kislino in pride skupno s padavinami v zemljo. V tej dozi anorganske dušične spojine pogosto nove spremembe. Amonijak oksidira do solitraste kisline, pogosto pa se tudi zopet sprosti. To ni, kakor so dolgo menili, kemični postopek, temveč biološki. Opravljajo ga namreč posebne bakterije. Bakterije, ki oksidirajo oksidacijo amonijaka v solitrasto in solitrno kislino, se imenujejo nitrificirajoče bakterije. Postopek sam pa imenujemo nitrifikacijo.

Drugi vir anorganskih dušikovih spojin dobiva zemlja z razkrajanjem rastlin in poginulih živali. V zemlji živeče bakterije, plesni in višje glive razkrajajo te organske dušične spojine in jih končno spremene v anorganske: amonijak, nitrite in nitrato. V hranilni vodni raztopini, ki jo uporabljajo v prirodopisnih institutih za umetno vzgajanje rastlin, je dušik zastopan v nitratih ali amonijakovih solih. Zeleno rastline tako izvrstno uspevajo. Če pa v raztopini ni potrebnega dušika, svojega razvoja ne dokončajo, kar je dokaz, da ne morejo izrabiti dušika v zraku.

Rastline, ki ljubijo soliter in nitrato

Na naravnih, neobdelanih zemlji rastejo rastline uspevajo leto za letom na istem prostoru. V njem najdemo dovolj dušika v vezani obliki. Toda tudi med divjim rastlinam je mnogo takih, ki kakor mnoge kulture rastline uspevajo le, če je v zemlji dovolj dušika. Nekatere kažejo še posebno slast do solitra in amonijaka, tako da po njih sklepajo na velike količine obeh spojin v zemlji, na kateri rastejo.

Med tako rastlinstvo prištevamo skoraj vse, kar rase na grobljah, razvalinah in polirinah. Tako prištevajo sem: ščir (amarantus), metliko (chenopodium), koprivo (urtica), golšec (mercurialis), razhudnik (solanum), gorjušico (sinapis), solnčnico (helianthus), plesec (capsella), mrtno koprivo (laminum), zvezdnico (stellaria) in druge. Če vržemo posušen ščir, solnčnico ali krompirjevo rastlino, ki spada v družino razhudnikov na žareče ogelje, zgornjo zaradi velike količine solitra, ki ga imajo v sebi, s hrumom pokanemo.

Solitrone rastline sledijo človeku. Pri hoji po gorah nas pogosto preseneča v bližini človeških bivališč, v bližini koč ali staj kopriva (urtica), metlika dobri Henrik (chenopodium bonus Henricus) in druge solitrone rastline, ki imajo tukaj na gnojnih, s solitrnikislino in amonijakovimi solmi prepojenih zemlji odlične pogoje za uspevanje.

Kako izrabljajo značni dušik

Kakor smo že omenili, večina rastlin ni sposobna črpati dušik neposredno iz zraka. So pa izjeme.

V zemlji žive posebne bakterije, ki so sposobne asimilirati vezan dušik v organskih anorganskih spojinah razen tega pa večje in izkoriščajo tudi prosti dušik. K tem bakterijam prištevajo znanstveniki dve zelo razširjeni vrsti, ki sta znani z znanstvenimi imenoma: Azotobacter chroococcum. A. agilis in Clostridium Pastureianum.

Drugo važno izjemo tvorijo stročnice, h katerim spadajo mimozovke (mimosoideae), cezalpinovke (caesalpinioideae) in metuljnice (papilionatae). K slednjim prištevamo mnoge znane rastline, kakor na primer: fižol, grah, leča, bob, grašica, detelja, robinja, negmni itd. Že dolgo je znano, da te rastline tvorijo na svojih koreninah majhne kepice, gomoljčke. Njegova oblika je pri raznih rastlinah različna: okrogla,

ovalna, prstna, loputasta in koralasta. Njihova velikost se giblje od milimetra do lesnikove velikosti. Važno je bilo odkritje, da so gomoljčki znotraj polni živih bakterij. Če so v gomoljčkih vseh stročnic živeče bakterije identične med seboj, znanstveniki doslej še niso ugotovili. Vse oblike imenujejo splošno z imenom bacterium radicicola.

Če umorimo bakterije, ki so v zemlji cvetličnega lonca z razbeljenjem, tedaj v lončku rasteča stročnica ne tvori več gomoljčkov in zaostaja v rasti. Danes vemo, da asimilirajo v gomoljčkih živeče bakterije dušik iz zraka in koristi ta potem tudi rastlini. Kako ga asimilirajo, tega pa še niso mogli dognati.

Izredna važnost stročnic za rastlinstvo

Praktiki so že davno naglašali, da stročnicam ni potrebno gnojiti z dušikom. Splošno je prišlo v navado, da so se detelje vseh vrst začele smatrati za zbirateljice dušika. Kar je kmet domneval, to je znanost na osnovi skrbnih poskusov in kemičnih analiz trdno ugotovila. Na koreninah živeče bakterije vežejo dušik iz zraka.

Ta postopek je v naravi izredno važen. Ni koristen samo za stročnice, neposredno tudi za vse drugo rastlinstvo, zelo za živalstvo in ljudi. Če pomislimo, da je stročnic okoli 7000 vrst ali še več, da je med njimi mnogo ne samo zelišč in grmov, temveč so tudi številna močna drevesa in da te rastline, ki so zelo razširjene po vsem svetu, obilno vežejo dušik iz zraka,

Novi izsledki o človeških možganih

Funkcije poškodovanih ali uničenih možganskih centrov lahko prevzamejo zdravi

Zanimiv je pogled na človeške možgane v luči najnovejših znanstvenih izsledkov. Možganska psihopatologija je veda, ki si od nje zdravniški svet še mnogo obeta in ki je že doslej prinesla mnogo presenečenj. Ni še dolgo tega, ko je zavzemal vse to znanstveno področje zgolj tako zvana lokalizacijska teorija. Ta je razširila svoje znanje večinoma potom negativnega, ona je opazovala, kaj se je zgodilo, če je bil uničen ta ali oni del možganov oziroma možganske skorje tako, da je njegova funkcija izostala. Odkar so učenjaki odkrili tako kraljevi govorniki center v levi senki: kraljevi možgani, ki ma nemo poškodovanje za posledico, da človek deloma ali pa povsem izgubi dar govora, je nastal naravna zemljepis človeških možganov. Učenjaki so proučili vse dele možganske skorje in prišli do zaključka, da menda ni nobenega ki bi mu ne bila narava namenila posebne vloge in opravila bodisi na polju telesnega ali duševnega dela.

Važno je, da so bili lokalizirani tudi mnogi psihološki pomeni, kakor razumevanje vrstnega reda glasov, razumevanje imen, spomin za kraje in govorjenje v stavkih. Učenjaki so mislili, da so vse te funkcije vezane na določene dele možganov oziroma možgan. Ke skorje in mislili so, da so se že zelo poglabili v človeško psiho, ne da bi si bili kaj posebno belili glave z vprašanjem, kako je v resnici s to povezanostjo. Polasnilo o tem so pričakovali od bodočnosti. Ta čas je pa moderna kirurgija učila, da ni nikjer rečeno, da bi moral človek trajno izgubiti dar govora, če izgubi vso levo stran možganov. Bili so primeri, da so ljudje izgubili za pisanje, čitanje, konstruiranje in risanje pristojne možganske centre, pa so pod vplivom in s pomočjo učiteljev dobili nazaj te sposobnosti. Tako se je že na podlagi teh opazovanj po sebi vsiljevala misel, da so drugi možganski centri prevzeli funkcije izgubljenih oziroma uničenih.

Zdaj pa pravi prof. W. Wagner v Münchner Medizinischen Wochenschrift, da je nastal pop in preokret v vseh teh naziranjih, če so učenjaki mislili, da morejo dognati, kako napravi narava, da lahko človek govori ali optično doznava zunanji svet, so zdaj te nade razpršene. Na dejstvu, da je možna v daru govora v večini primerov v zvezi z motnjami oziroma poškodbami v bližini govornih centrov, se pri tem nič ne izpremenja. Vse to nas pa prav nič ne približa bistvu psihe. Funkcije govorjenja, računanja, čitanja itd. so stvaritve, ki spadajo k človeku kot takemu, ki so del tega, kar tvorijo človeško bitje. Možganske nenamne pa ni skupnost storitev specializiranih aparatov v možganih, ono se ne da pojas-

zraka, je očitno, kako zelo pripomorejo stročnice do izboljšanja zemlje.

Po računu iz leta 1902 je bilo v Nemčiji posajenih s stročnicami okoli pet milijonov hektarjev zemlje. Če vzamemo, da prinese srednja žetev neke vrste stročnic povprečno 100 kg dušika na hektar in da so bakterije v gomoljčkih črpele le polovico tega dušika iz zraka, so takrat v Nemčiji pridobili s stročnicami na leto okoli 2,5 milijona dvojnih stotov dušika v tedanji vrednosti 300 milijonov mark. Zo poljedelstvo je eno najvažnejših prav vprašanje, kako dobiti potrebne količine dušika, ker ga v naravi ni v zemlji preobil. Izrednega gospodarskega pomena je, da so stročnice važen vir za vezani dušik. To spoznanje so začeli kmalu praktično izkoriščati in danes je že splošno znano, kaj je zeleno gnojenje. Po žetvi žita se posejejo naglo rastoče stročnice, ki jih nato v jeseni ali spomladi še zelene podorjejo. Tako pride v zemljo velika količina dušika, ki je zelo primerna za saditev pese ali krompirja.

Tudi jelše črpajo dušik iz zraka

Sposobnost tvoriti na koreninah podobne gomoljčke kakor stročnice, so ugotovili še pri nekaterih drugih rastlinah: pri vseh vrstah jelš (alnus) in pri oljčnicah (olea). Gomoljčki na jelšah tvorijo končno olesenele, grozdne skupke celo v velikosti jabolka. Tudi tu gre za vseljene glive, o katerih pa si še niso znanstveniki popolnoma na jasnem. Dokazano pa je, da lahko jelše s pomočjo omenjenih bakterij dobivajo dušik iz zraka.

Kraljevska Visokost egiptski Princ Mansur David s svojo družino v Rimu

lo svinca, bakra in gumija, zato so bile potrebne gotove nove konstrukcije. V nove elektrarne in elektrotehnične naprave je investirala švedska doslej 400 milijonov kron. Za tekoče leto je predvidenih še za 115 milijonov kron investicij.

Kako je z marljivostjo mravelj?

Mravlje veljajo v splošnem za najmarljivše živalice. V resnici pa njihova marljivost ni tako velika, da bi bila po pravici prišla celo v pregovor. Mravlje namreč delajo samo od druge polovice aprila do druge polovice oktobra, kakor so pokazala najnovejša raziskovanja naravoslovcev, pa tudi v tem času jim delo ne diši, če vreme ni lepo. Ob hladnem in deževnem vremenu se umaknejo mravlje globoko v mravljišča, kjer lenuharijo in počivajo.

Ameriki primanjkuje gumija

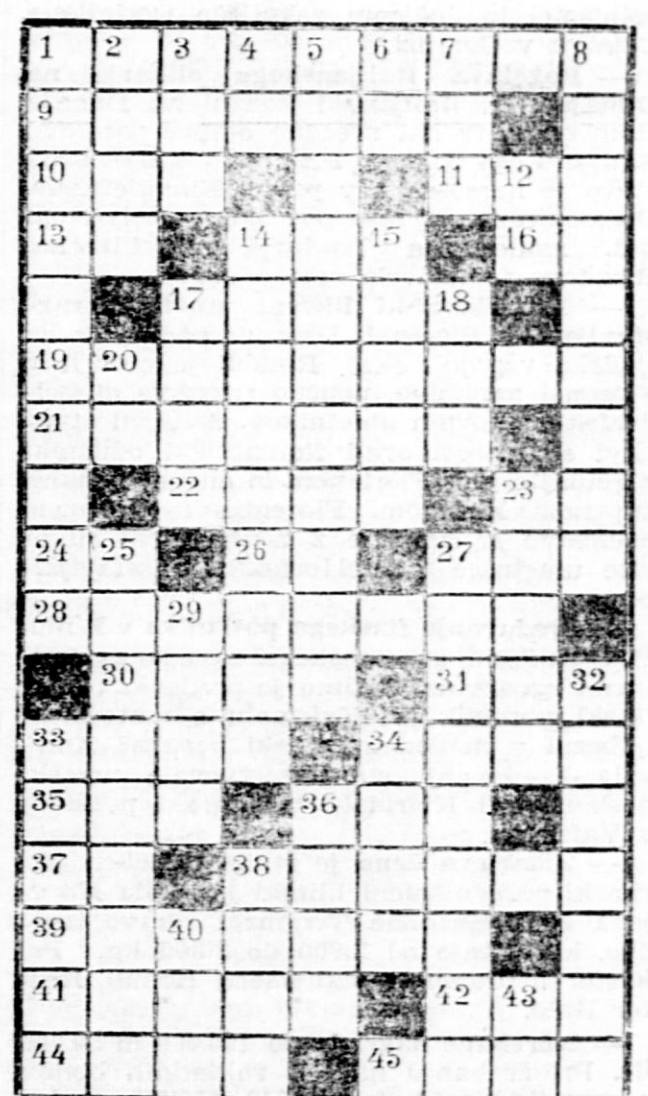
Pomanjkanje gumija se v Ameriki vedno bolj čuti. Mnoge velike tovarne za izdelovanje sintetičnega gumija bodo začele obratovati šele v maju, ker niso mogle pravočasno dobiti strojev. Severoameriške rezerve v naravnem gumiju, ki so znašale v začetku vojne okrog 550.000 ton in v začetku tekočega leta še približno 200.000

ton, bodo najpozneje jeseni padle pod kritično mejo 120.000 ton. Poraba gumija za potrebe civilnega prebivalstva je bila močno omejena. V kratkem bodo za potrebo države zasežene vse privatne pnevmatike. Poleg tega bo pa treba v oboroževalni industriji in kmetijstvu do skrajnosti štediti z gumijem. Lani je znašal izvoz kavčuka s Ceylona 100.000 ton, letos naj bi se pa znatno povečal. Na gumijevih plantažah na Ceylonu bo zaposlenih letos mnogo več delovnih moči kakor jih je bilo lani.

Nemški film bodi vzor rumunskemu

Bivši rumunski propagandni minister prof. Nichifor Crainic je predaval v dvorani Ustanove kralja Karla v Bukarešti o nacionalnem pomenu nemškega filma. Opozarjal je na gospodarski pomen filma v sedanjih vojni ter očrtal njegov položaj na polju metnosti in življenja. Film je dvorezen nož, on lahko dvigne dušo naroda, ali pa jo prične k tlom. Narodni socializem je odstranil vse nezdružljive pojave iz filmske umetnosti, tako da so dovoljeni sedaj samo dobri filmi. Prof. Crainic je podprl svoje trditve s primeri iz nemškega filma. Končno se je zavzel za ustanovitev rumunske filmske industrije, ki naj bi si vzela za vzgled nemški film.

Križanka št. 65

temestre. 21. kvartaški izraz. 22. konice, zela, 23. začetek buče, 24. oziralni zaimek, 26. krajevni prislov, 27. pripadnik germanškega plemena, 28. izgnati, pregnati, 30. občina v dravogrskem okraju, 31. evropska reka, 33. določeno število napak pri tisku (množina fonetično), 34. barva igralnih kart, 35. število, 36. svojilni zaimek, 37. medmet, 38. pisno znamenje, 39. surovina, ki jo uporabljajo v novejšem času v tekstilni industriji, 41. zapreke, 42. dobe, razdobja, 44. svečana obleka, prireditev, 45. vinski kis.

Navpično: 1. viteški, plemenit, 2. grški bog ljubezni, 3. zver, 4. jaz po bolgarsko, 5. redovniško ime pejsnjega ljubljanskega škofa, 6. veznik, 7. poudarjen na, odločen, 8. okrasna rastlina, 12. člen, del telesa, 14. ljubeznivo sprejeti in postrežbi z jedjo, 15. francosko mesto (fonetično), 17. zabavil, 18. okrajšano žensko ime, 20. Ferrara (avtom. značka), 23. zamočvirjen travnik, ribnik (i = j), 25. trgovski posel; sprememba, 27. človek, ki prinaša neprijetne, nepreverjene vesti, 28. slovenski politik, planinec, 32. sportna igra, 33. zemljelovec, 34. glasbeni znaki, 38. valuta enota; glasbilo, 40. afriška reka, 43. kvartaški izraz.

REŠITVE KRIŽANKE ŠT. 64

Vodovodno: 1 pokoren, 6 as, 8, poboljšanje, 13 oko, 14 Nevada, 17, rie, 18, na, 19 aga, 21 para, 22 ego, 24 ep, 25, bluz, 27, la, 28 alibi, 30 varalica, 31, prijazen, 32, znala, 33 ko, 35 stola, 36, ta, 38, iti, 39, ragu, 41, Ana, 42 uš, 43, era, 45, Toledo, 47 ose, 48 vinarna, 49, Ir, 50, darovan.

Navpično: 1 ponovitev, 2 Oka, 3, ko, 4 regulator, 5 NN, 6 aval, 7, Sara, 8, pa, 9 legionar, 10 FR, 11 oje, 12, neposredno, 15 ep, 16 da, 19 Alam, 20, azili, 22, elita, 23, obala, 25 brz, 26, Aca, 28, ari, 29, Iza, 33, kalh, 34, Oger, 37 ari, 39, ro, 40, ud, 42, USA, 44, AN, 45, ta, 46, od, 47, ov.

Besede pomenijo

Vodovodno: 1 kratka puška, 9, država v USA, 10, v celoti, cel, 11, gomla, večja količina stvari na enem mestu, 13, igralna karta, 14, bog pastirjev, 16, pritrilica, 17, spletkar, 19, hč Agamemnona in Kili-

strup in se ga ne morem iznebiti? Morda je pa to tisto, kar imenujete ljudje »imeti žensko v krvi«? No, še tega bi bilo treba! Ko sem živel z njo, sem se presneto malo brigal za njo, zdaj pa razmišljam samo o tem, kaj neki počne. Kristijan, fant moj, to se mora nehati! Kaj bi pa porekli bivši tvoji prijatelji, če bi te videli takega? Clamiron bi zardel od sramu, a Fabreguier bi nehal zahajati k Maximu.

Po tem samogovoru je krenil naravnost v delavnico. Namenjen je bil tudi k doktorju Augagneu. Toda že ob prihodu v tovarno je imel tehten razlog za razburjenje. Zasačil je vratarja, bivšega vojaka z odlikovanji, kako srka z občinskim nočnim čuvajem steklenico «Pruneleta». Moža, že precej sivih las, sta skesano vstala in si zamaž prazdevala skriti steklenico pred njim. Kristijan je bil že itak slabe volje in zato je bil vesel, da je našel nekoga, ki bo lahko na njem stresel svojo jezo. Tako je nahučil pijanega nočnega čuvaja:

— Kaj pa iščete tu? Namesto da bi čuvali javno imetje, prihajate sem popivat. Ta je pa lepa! Sicer se pa pomenimo o tem še z zupanom.

— Ah, gospod Kristijan, zavoljo ene čašice me vendar ne boste pripravili ob službo.

— Kaj pa vi? — je nadaljeval Kristijan, obrnjen k vratarju. — Vi bi morali paziti na delavce. A kako morete paziti, da-li ne popivajo, če pa sami pijete?

— Ah, gospod Kristijan! — je zastokal stari vojak. — Menda zato, ker je odpotoval moj oče v Pariz.

se ničesar več ne sramujete. A jaz vas že naučim spoštovati me!

— Oh, gospod Kristijan, jaz sem vas videl, ko ste bili še čisto majhni — le kako si morete misliti...

— Molčite, saj vas že poznam!

Kristijan je bil stresel svojo jezo na prestrašnega vratarja in pomiril se je bil že, ko je vzkliknil nočni čuvaj s pijanim glasom:

— To se razume, siromaki nimajo niti toliko pravice, da bi si privoščili čašico dobre kapljice... vse je torej samo za bogataše...

Ni pa imel časa, da bi bil izgovoril svojo obtožbo do konca, kajti Kristijan je bil skočil k njemu, ga zgrabil za ovratnik in ga ne glede na njegovo uradno mesto postavil pod kap. Potem si je zadovoljno oddahnil in se obrnil k vratarju, rekoč:

— Za zdaj to zadostuje. Če bi se pa zgodilo še kaj podobnega, bi poskrbel, da bi za vedno izginili od tod.

In ne da bi se še zmenil za obupno stokanje prestrašnega vratarja, ki je plakal istočasno od pijanosti in kesanja, je naglo odšel v tovarno. Vsi so bili že pridno na delu pod skrbnim nadzorstvom kemikov in inženjerjev. Kristijan je odšel v oddelek, kjer so polnili steklenice. Bile so sive barve, nove in elegantne oblike, postavljene v vrstah ob steni in pripravljene, da bi jih začeli postavljati po vrsti pod polnilni avtomat, ki je napolnil z likerjem istočasno petsto steklenic, jih zamašil, prilepil na nje etikete in jih potiskal naprej pripravljene za prodajo.

GEORGES OHNET:

PRODAJALEC STRUPOV

ROMAN

In urno je odšla v hišo. Kristijan je ostal sam v parku. Zajahal je konja in nadaljeval svoj izprehod, toda ne proti Montereau, kakor mu je bila modro svetovala Marietta, temveč proti Moretu. Čim je pa prihajal mimo grajskega zidu, je spoznal, kako pameten je bil nasvet lepe Mariette Fontenoy. Gostje gradu Dammarie so v dveh dneh lovili ribe. V prvem čolnu sta bila Vertemousse in mama Mau-duitova, v drugem pa Etienetta in grof Steingel. Litovec je bil brez suknjiča in zavilanih rokavov je klečal na dnu čolna ter vlekel na vso moč iz reke mrežo, ki se mu je upirala, ker je bila polna rib. Nekaj lesketajočih se rib je skočilo iz mreže in se vrnilo v narodeje reke.

Preveč zatopljena v svoje delo se niti Steingel, niti Etienetta nista zmenila za jezdeca, ki je počasi jahal po bregu. Ribolov je bil končan. Čolna sta se približala drug drugemu, za njima se je pa vlekla mreža in vsi so si prizadevali, da bi ne ušla iz nje nobena riba. Gladina se je bila močno vzva-

lovila, kar je pričalo, da so bile med ribami tudi velike. Kristijan ni hotel, da bi o njem mislili, da beži. Zato je jahal počasi in radovedno opazoval delo ribičev. Ko je bil oddaljen od njih dobrih sto korakov, je pa vzpodbodel konja in krenil na cesto, vodečo skozi gozd proti domu.

S tem se torej ukvarja ta Etienetta, o kateri pripovedujemo, kako strašna je. Lovi ribe in prireja love na jelene, najbrž zato, da bi bila všeč svojemu novemu ljubčku, temu grobnemu kmetu, ki lovi zavilanih rokavov ribe, da bi se mu nobena ne izmuznila. On, Kristijan, si je pa po nepotrebnem delal take skrbi in mučilo se ga neutemeljeno zle slutnje. Kako nesposoben je bil, ko je mislil, da je prispela Etienetta v ta kraj samo zavoljo njega. V resnici je bila pa že našla drugega, a njega si je bila izbrala iz spomina kakor mnoge njegove predhodnike. Ne bo se ga torej spominjala in s tem bo stvar opravičena.

Tistega večera je bil s svojo ženo nežnejši kakor sicer. Njegov oče, ki bi se bil moral naslednjega dne odpeljati iz Pariza, ga je prosil, naj namesto njegova dobro pazi na proizvodnjo novega likerja, ki ga je pripravil za prodajo in na katerem mu je bilo mnogo lažje. Kristijan je obljubil, da pojde v tovarno že zgodaj jutraj. Toda premislil si je in zavil še prej v bolnico. Rad bi bil zvedel od mladega zdravnika, kaj mu je bila povedala Etienetta na svojem obisku, kako se je vedla, zlasti pa, kako je občevala z grofom Steingelom. Misli si je: Vse to so prazne marnje — mar se nikoli ne bom otre-sel spominov na to žensko? Kaj imam v sebi njen